

Det handler om respekt, ikke sant?

- Om hvordan fotballtrenere - og spillere tenker om etiske dilemmaer i fotball.

TOBIAS JOHANSEN HENANGER

VEILEDER

Paul Leer Salvesen

Universitetet i Agder, 2019

Fakultet for humaniora og pedagogikk
Institutt for religion, filosofi og historie

Sammendrag

I denne masteroppgaven rettes fokuset mot etikk i fotball, der målet var å undersøke hvordan fotballspillere og trenere tenker om etiske dilemmaer i ulike konkrete situasjoner i fotballkamper. Utgangspunktet for valg av tema for masteroppgaven lå i en genuin interesse for fotball, samt et ønske om å sette seg nærmere inn i en mulig fremtidig fotballtrenerrolle. Problemstillingen i masteroppgaven skulle besvares gjennom disse to forskningsspørsmålene:

1. Hvordan tenker trenere om etiske dilemmaer knyttet til ”pushing” av skadde spillere og holdninger til regelbrudd i fotball?
2. Hvordan oppfatter spillerne tidligere trenere i forhold til etiske dilemmaer om ”pushing” av skadde spillere og holdninger til regelbrudd i fotball?

For å undersøke disse spørsmålene videre ble det gjennomført fire kvalitative intervjuer med både fotballtrenere og fotballspillere. I analysekapitlet ses funnene i intervjuene opp mot etisk teori og tidligere forskning, samt en sammenligning med hvilke funn som Lars Tore Ødegård har gjort om profesjonelle feil, filming og tilsiktet hands i sin masteroppgave: ”Umoralsk? Nei, søren ta. Det er fotball!” Gjennom analysen av intervjuene ble det funnet fire trenertypologier. Disse besto av kynikeren, bedreviteren, rollemodellen og treneren som var etisk midt imellom. Kynikeren var treneren som prioriterte resultater, mens rollemodellen var treneren som analyserer dilemmaet ut i fra et samfunnsperspektiv. Bedreviteren er treneren som mente at han vet bedre enn spilleren hva som er best. Treneren som var etisk midt i mellom, var usikker på om han prioriterte resultater eller etikk.

Sammenligningen med Lars Tore Ødegårds masteroppgave viste mange likheter. For eksempel fremhevet begge informanter at filming var moralsk verre enn profesjonelle feil. Det var også en utbredt oppfatning om at de fleste trenere prioriterer resultater som viktigere enn etikk. Dette var noe Ødegårds informanter uttrykte mer entydig, enn mine informanter (Ødegård, 2012, s. 63-68). En av mine trenerinformanter skilte seg her ut ved å analysere dilemmaene ut fra et samfunnsperspektiv. Han mente at spillere og trenere på et toppnivå var moralsk forbilder for barn og unge, og at man derfor må utøve respekt for regelverket i fotball. Dette var funn som ikke Ødegård gjorde i sin undersøkelse.

Forord

Arbeidet med prosjektet har gitt nyttig innsikt i hvordan jeg som mulig fremtidig fotballtrener kan håndtere etiske dilemmaer i fotball. Det har også gitt meg et utvidet perspektiv på hvilket etisk ansvar som ligger i fotballtrenerrollen.

Jeg ønsker å rette en takk til alle som har bidratt og støttet meg gjennom forskningsprosjektet. Veileder Paul Leer Salvesen har gitt kontinuerlig støtte og bidratt med gode faglige diskusjoner.

Spillerkolleger og tidligere trenere. må også takkes for deres bidrag til faglige diskusjoner. Flere av de har også bidratt med gode innspill til denne masteroppgaven.

Familien min må også takkes for å opptre støttende, interesserte og bidratt til gode etiske diskusjoner.

Spesielt vil jeg takke de åtte informantene som har vært helt avgjørende for å forske på problemstillingen. De har bidratt med reflekterte og ærlige svar i intervjuene.

Kristiansand, 25.11.2019

Tobias Henanger

1.0 Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Forord	2
1.0 Innledning	6
1.1 Tema	6
1.1.1 Temaets aktualitet	6
1.2 Bakgrunnen for forskningsoppgaven	7
1.3 Problemstilling	8
1.4 Samfunnsmessig begrunnelse for forskningsoppgaven	8
1.5 Begrepsavklaring	9
1.5.1 Etikk	9
1.5.2 Moral	9
1.5.3 Etisk dilemma	9
1.6 Tidligere forskning	10
2.0 Metode	12
2.1 Vitenskapsteoretisk forankring	12
2.2 Kvalitativ forskningsmetode	12
2.3. Det kvalitative forskningsintervjuet	13
2.3.1 Utvalg	13
2.3.2 Utforming av intervjuguide	13
2.3.3 Gjennomføring av de kvalitative intervjuene	14
2.4 Transkripsjon.	15
2.5 Temasentrert analytisk tilnærming	15
2.6 Forskningsoppgavens kvalitative vurdering	15
2.6.1 Validitet	15
2.6.2 Reliabilitet	16
2.7 Forskningsetiske vurderinger.	16
2.7.1 Informert samtykke	16
2.7.2 Konfidensialitet	17
2.7.3 Konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter	17
3.0 Teori	18
3.0.1 Deskriptiv etikk.	18
3.0.2 Normativ etikk.	18
3.1 Pliktetikkk	18

3.3	<i>Konsekvensetikk</i>	20
3.3.1	Utilitarisme	21
3.3.2	Formålsetikk	21
3.4	<i>Nærhetsetikk</i>	22
3.5	<i>Etisk teori innenfor fotball</i>	23
3.6	Fair Play	23
3.6.1	Historien til fair play - ta med lenken ved første henvisning	23
3.6.3	Formell og uformell Fair Play	24
3.6.4	Norges Fotballforbund om Fair Play	25
3.7	<i>Etikk, Fair Play og forventet oppførsel for fotballtrenere</i>	25
3.7.1	Menneskelige egenskaper i trenerrollen	25
3.8	<i>Etiske retningslinjer for aktører i fotball.</i>	26
3.8.1	Etiske retningslinjer for fotballtrenere.	26
3.8.2	Etiske retningslinjer for fotballspillere	27
3.9	<i>Regelbrudd i fotball</i>	28
3.9.1	Ubevisste regelbrudd	28
3.9.2	Bevisste regelbrudd	28
3.9.3	Juks	29
4.0	Analyse	31
4.1	<i>Trenere om etisk dilemma knyttet til tilsiktet hands</i>	31
4.1.1	Spillerinformantenes tanker om tidligere treneres holdninger til tilsiktet hands	35
4.2	<i>Trenere om etisk dilemma knyttet til profesjonell feil</i>	37
4.2.1	Spillerinformantenes tanker om tidligere treneres holdninger til profesjonelle feil	41
4.3	<i>Trenere om synet på filming</i>	43
4.3.1	Spillerinformantenes tanker om tidligere treneres syn på filming	45
4.4	<i>Trenere om etisk dilemma knyttet til "pushing" av spillere som er skadet?</i>	46
4.4.1	Spillerinformantenes tanker om tidligere trenere "pusher" skadde spillere.	49
4.5	<i>Sammenligning av funn med tidligere forskning</i>	51
4.6	<i>Trenertypologier</i>	54
5.0	Konklusjon	57
5.1	<i>Mine tanker om de etiske dilemmaene</i>	58
5.2	<i>Veien videre</i>	59
6.0	Litteraturliste	60
Vedlegg		63
	<i>Intervjuguide for spillere</i>	63

Intervjuguide for trenere

64

Skjema for samtykkeerklæring

65

1.0 Innledning

1.1 Tema

Fotball er i dag en av de største idrettene i verden, og det er på verdensbasis mer enn 270 millioner mennesker som driver aktivt med fotball (FIFA, 2007). Her regnes også dommerne med som aktive deltakere i fotball. Forskere har regnet ut at en fjerdedel av verdens befolkning innehar en interesse for fotball (Giulianotti & Robertson, 2004). Dette viser et enormt interessefelt for fotball, også for de som ikke bedriver idretten aktivt. I denne forskningsoppgaven fokuseres det på etikk i fotball, og i de neste avsnittene blir temaets aktualitet presentert.

1.1.1 Temaets aktualitet

Etikk i fotball er et tema som jevnlig blir diskutert. Forskjellen på seier og tap er ekstremt stor i en ferskvare idrett som fotball. Etikkforskerne Sigmund Loland og Tor Skornes, har eksponert sitt syn gjennom flere medieoppslag i riksmidia. Her hevder de at *”uskrevne moralske regler vil forsvinne fra idretten fordi jakten på seier har blitt for stor til at spillerne har råd til å bli sjenerøse”* (Andersen, 2013). Loland hevder i tillegg at ”fotballen” har mistet flere uskrevne moralske regler gjennom årene. Eksempelvis var det tidligere ikke behov for dommere i kampene, fordi fotballen var et spill for ”gentlemen”. Det var også vanlig å skyte utenfor med vilje dersom man fikk et feilaktig idømt straffespark (Andersen, 2013).

Det finnes flere eksempler som illustrerer denne trenden. Adressa avisen bruker tittelen *”Odd burde skru ned fair play skiltet”* (Sævig & Kamer, 2009) etter en hendelse, hvor den uskrevne regelen i fotball om ”gentlemans agreement” brytes. Overskriften refererte til en episode i kampen mellom fotballklubbene Odd og Brann. I denne kampen får Peter Kovacs (daværende fotballspiller i Odd) ballen servert i beina av Branns målvakt, som samtidig låser kneet og blir liggende med store smerter. Kovacs velger å score til tross for at motstanderens keeper er satt ut av spill med store smerter (Sævig & Kamer, 2009). Dette skapte store diskusjoner, fordi han ikke fulgte fotballens uskrevne regel om ”gentlemans agreement”. Dette er en uskreven regel som handler om at motstanderlaget raskest mulig får ballen ut av spill, *”hvis en spiller ligger nede på grunn av skade”* (Andersen, 2013).

Uttalelsene til Peter Kovacs i etterkant av kampen er: ”Jeg er forbauset over at dere fokuserer på det 2-0-målet. Vi vant 5-1, sier Peter Kovacs. Og får støtte av treneren” (Sævig & Kamer, 2009) .

Dag Eilef Fagermo som er trener i Odd uttaler at: ”selv Roald Bruun-Hanssen (Leder i Brann fotball på daværende tidspunkt) ville satt ballen i mål i den situasjonen der. Vi vant 5-1, altså, smiler Dag-Eilev Fagermo” (Sævig & Kamer, 2009).

Målvakten til Brann var av en annen oppfatning. Han uttalte at: ”hadde jeg vunnet på den måten Odd vant på i dag, ville jeg vært flau. De burde skru ned Fair Play-skiltene på arenaen” (Sævig & Kamer, 2009).

Her ser vi at det er delte meninger om den uskrevne regelen ”gentlemans agreement” i fotball. Stornes hevder at dette regelverket ikke er godt nok og at det må skapes en felles forståelse og fortolkning av spillet – det vi kaller idrettens ethos. For å få til dette hevder Stornes at man må engasjere foreldre, ledere, trenere og medier (Andersen, 2013). Det har også vært omdiskuterte episoder om brudd på skrevne regler i fotball. Disse presenterer jeg senere i forskningsoppgaven.

1.2 Bakgrunnen for forskningsoppgaven

Bakgrunnen for denne forskningsoppgaven ligger i en genuin interesse for fotball. Jeg har spilt fotball siden jeg var 5 år og spiller fortsatt aktivt. I de senere årene har jeg opparbeidet meg fotballtrenererfaring gjennom å vikariere som trener for juniorlag og guttelag. Jeg har et personlig mål om å kunne leve av å være fotballtrener, og har derfor et ønske om å tilegne meg kunnskap om fotballtrenerrollen. Denne forskningsoppgaven ser jeg på som en fin mulighet til å få dypere innsikt i hvilket etisk ansvar som ligger i fotballtrenerrollen. Kunnskapen jeg opparbeider meg gjennom forskningsprosjektet, håper jeg å få bruk for senere i fotballtreneryrket.

1.3 Problemstilling

Problemstillingen som jeg har valgt for min forskningsoppgave er:

”Hvilke oppfatninger har spillere og trenere om etiske dilemmaer i fotball?”

For å gi svar på problemstillingen min er det to forskningsspørsmål som er sentrale:

1. Hvordan tenker trenere om etiske dilemmaer knyttet til ”pushing” av skadde spillere og holdninger til regelbrudd i fotball?
2. Hvordan oppfatter spillerne tidligere trenere i forhold til etiske dilemmaer om ”pushing” av skadde spillere og holdninger til regelbrudd i fotball?

Svarene som kommer frem av de ulike informantene vil jeg analysere ved hjelp av etisk teori og tidligere forskning. Utgangspunktet for tidligere forskning baserer seg på Lars Tore Ødegårds masteroppgave: ”Umoralsk? Nei, søren ta. Det er fotball!” (Ødegård, 2012, s. 63-71). Her er det interessant å se om jeg kommer frem til annerledes resultater enn Ødegård. Mine informanter består av mannlige aktører i de tre øverste divisjonene i norsk fotball. Jeg benytter derfor ”han” i enkelte tilfeller om mine informanter i analysedelen.

1.4 Samfunnsmessig begrunnelse for forskningsoppgaven

I dette avsnittet ønsker jeg å forklare hvilken samfunnsmessig betydning min forskningsoppgave har. For å gi svar på dette henviser jeg til den internasjonale olympiske komites hjemmesider, hvor de skriver at:

”ansvarsfulle politikere, forskere, innflytelsesrike pedagoger og sosiologer i det 21. århundret hevder at idrett er mye mer enn bare retten til å nyte spennende fysiske fritidsaktiviteter og bevare helse. Idrett er et fantastisk verktøy i å opprettholde moralske verdier, utvikle karakter og i å forme kropp og sinn” (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

Jeg anser det derfor som viktig for samfunnet at fotballtrenere er bevisste på sitt etiske ansvar, fordi de i følge den internasjonale olympiske komite kan bidra til å opprettholde moralske verdier, utvikle karakter, samt forme kropp og sinn.

1.5 Begrepsavklaring

I de neste avsnittene forklares sentrale begreper i forskningsoppgaven.

1.5.1 Etikk

Det finnes flere definisjoner eller forklaringer av begrepet etikk. I min forskningsoppgave benyttes Svein Aage Christoffersens definisjon. Han mener at etikk dreier seg om regler og kjennetegn vi bruker i de moralske vurderingene. Det handler om hvordan vi tenker, om hvorfor noe er riktig eller galt, og om de reglene vi har kan begrunnes (Christoffersen, 2011, s. 14).

1.5.2 Moral

Forskningsoppgaven baseres på Svein Aage Christoffersens definisjon av moral. Han mener at moral kommer til uttrykk gjennom det vi gjør. En moralsk handling er en handling vi mener er rett eller riktig. Vurderingen av handlingen gjøres på bakgrunn av bestemte regler eller kjennetegn for det som er rett (Christoffersen, 2011, s. 14).

1.5.3 Etisk dilemma

Et etisk dilemma er en spesifikk handlingssituasjon med ulike handlingsvalg, hvor de ulike valgene kan føre til verdikonflikt. Her kan ikke alle interessene tilfredsstilles, men man må velge (Hansson, 2006, s. 19). Informantene mine blir utfordret på etiske dilemmaer, hvor de må prioritere og begrunne hvilke verdier de setter høyest. For eksempel om vinnervilje er viktigere enn å fremstå som et moralsk forbilde og utøve respekt for spilleregler og plikter i fotball.

1.6 Tidligere forskning

I denne forskningsoppgaven sammenlignes mine funn med Lars Tore Ødegårds resultater i hans masteroppgave: "Umoralsk? Nei, søren ta. Det er fotball!" (Ødegård, 2012).

Sammenligningen baserer seg på hva mine og Ødegårds informanter tenker om profesjonelle feil, tilsiktet hands og filming. I forskningsoppgaven benyttes flere av de samme etiske dilemmaene og spørsmålene som Ødegård, fordi det er ønskelig å undersøke om det fremkommer avvikende resultater. Disse dilemmaene kan være fruktbare å benytte, for å belyse fotballtrenere og spilleres oppfatninger om profesjonelle feil, filming og tilsiktet hands i fotball. Følgende etiske dilemmaer er hentet fra Ødegård.

1. I en kamp mellom Manchester United og Newcastle takler Ole Gunnar Solskjær bevisst som bakerste mann, for å hindre en opplagt målsjanse. Resultatet i kampen er 1-1 og det er få minutter igjen av kampen. Konsekvensen blir rødt kort og frispark i mot på ca. 25 meter. Resultatet i kampen forblir 1-1 (Ødegård, 2012, s. 63-68).
2. Det er kvartfinale mellom Ghana og Uruguay i verdensmesterskapet i fotball. Luis Suarez på velger å hindre et opplagt mål bevisst med hånden . Det blir straffe og rødt kort. Ghana bommer på straffen og Uruguay vinner senere på straffesparks konkurranse" (Ødegård, 2012, s. 63-68).

Her utfordres trenerne på hva de tenker om hendelsene og hvorfor. Jeg har også hentet inspirasjon fra Ødegårds intervjuguide til spørsmål om fenomenet filming i fotball (Ødegård, 2012, s. 98-99).

Masteroppgaven til Ødegård belyser hvordan fotballspillere på ulike prestasjonsnivåer tenker om etikk og moralske dilemmaer i fotball. I tillegg ser han på hvilke faktorer som påvirker spillerne direkte og indirekte i deres vurderinger og handlinger (Ødegård, 2012, s. 3).

I de neste avsnittene presenteres funnene fra Ødegårds informanter om profesjonelle feil, tilsiktet hands og filming. Senere i forskningsoppgaven tydeliggjøres det hva som menes med disse begrepene.

Profesjonell feil

I Lars Tore Ødegårds undersøkelse fremkommer det at profesjonelle feil er akseptert innen fotball. Informantene erkjenner at det er sabotasje av spillet, men at det er en nødvendig handling fordi resultatet er alt som teller. Profesjonell feil blir sett på som en taktisk del av spillet og ikke som umoralsk. Flere av informantene setter en grense, når det kommer til å skade motspillere. Spillerne opplever det også nærmest som en forventning i fra trenernes side om at spillerne skal utføre profesjonelle feil. Resultatet virker å være det eneste som teller og ikke måten det oppnås på. Dette utdypes med at spillerne opplever å bli konfrontert av trenerne i etterkant med hvorfor man ikke var mer kynisk, eller gjorde en profesjonell feil i den aktuelle situasjonen (Ødegård, 2012, s. 63-68).

Tilsiktet hands

I Lars Tore Ødegårds empiri fremkommer det at alle spillerne uttaler at handlingen strider mot fotballens etiske idealer, men at de likevel mener at spilleren tar det riktige valget i situasjonen. Her virker resultatfokusering å være det viktigste hensynet spillerne må ta i slike situasjoner. Det virker også som at trenerne ikke prioriterer fair play i slike dilemmaer. Treneren som er intervjuet avviser situasjonen som et etisk problem og mener at handlingen bør være bevisst. Han uttaler også at han hadde konfrontert spilleren i etterkant om han ikke hadde gjort handlingen. Det virker her å være en kynisk tilnærming til dilemmaet. Resultatet overskygger handlingen (Ødegård, 2012, s. 63-68).

Filming

Det virker å være et hovedinntrykk i Lars Tore Ødegårds empiri om at filming er verre enn profesjonelle feil. Alle informantene mener at dette bør slås hardere ned på og at de ikke har sansen for filming. Spillerne ser ikke på det som noe negativt om en medspiller filmer seg til en straffe i kamp. Det virker som at det er akseptabelt innad, hvis det skaffer laget en fordel i kampen. Det virker ikke som det er en generell tendens at spillere blir konfrontert innad om man filmer, og laget tjener på det. Likevel er det noen av trenerne som har konfrontert spillerne sine for denne oppførselen (Ødegård, 2012, s. 63-68).

2.0 Metode

I dette kapitlet presenteres og begrunnes metodologiske valg for forskningsoppgaven.

2.1 Vitenskapsteoretisk forankring

Min forforståelse av temaet er preget av en profesjonell karriere som fotballspiller. Den er også preget av erfaringsutveksling mellom kolleger og tidligere trenere. Jeg oppfatter at de fleste trenere ville prioritert resultater fremfor etikk i de etiske dilemmaene som benyttes i denne forskningsoppgaven. Min oppfatning er at det kun er et fåtall av trenere som ville prioritert etikk. Denne forforståelsen blir testet gjennom teori og empiri. Her styrkes eller endres antagelsene mine (Berg, 2014, s. 340-44). Min empiri blir presentert gjennom en fenomenologisk tilnærming. Her beskrives det hvordan fotballtrenere og fotballspillere tenker om ulike etiske dilemmaer. I analysekapitlet brukes en hermeneutisk tilnærming. Fangen (2010) beskriver metoden i denne forskningsoppgaven som en fortolkning av annen grad. Her representerer forskerens tolkninger av en virkelighet som allerede er tolket av deltakerne. Tolkningene tar utgangspunkt i deltakernes forståelse, og går videre ved å trekke inn forskerens teoretiseringer (Fangen, 2010 s. 208-228). I min forskningsoppgave benyttes informantenes forståelse som utgangspunkt, for deretter å sammenligne funnene med etisk teori og tidligere forskning.

2.2 Kvalitativ forskningsmetode

I denne forskningsoppgaven har jeg benyttet kvalitativ metode. Dette begrunnes i at kvalitativ metode søker å gå i dybden på fenomenet som blir undersøkt, noe som er sentralt for denne forskningsoppgavens problemstilling (Thagaard, 2013, s. 17). Denzin og Lincoln (2005) fremhever også at kvalitativ forskningsmetode innebærer å fremheve prosesser og mening, noe som ikke kan måles i kvantitet eller frekvenser (Denzin & Lincoln, 2005, s. 10). Målet med mine kvalitative intervjuer er å skape en forståelse av hvordan fotballtrenere og fotballspillere tenker om etiske dilemmaer i fotball. Det er karakteristisk for kvalitativ forskning å ha en nær relasjon til feltet. Dette begrunnes ved at man søker å forstå sosiale fenomener (Thagaard, 2013, s. 17). Jeg har en nær relasjon til feltet på bakgrunn av at jeg har spilt fotball på profesjonelt nivå over flere år. Dette gir meg gode forutsetninger til å forstå informantenes besvarelser.

2.3. Det kvalitative forskningsintervjuet

I min forskningsoppgave benyttes intervju som metode. Dette er en velegnet måte å innhente informasjon om hvordan personer opplever, og forstår seg selv og sine omgivelser (Thagaard, 2013, s. 95). Målet er at intervjuene skal gi et virkelighetsnært bilde av hvordan fotballtrenere og spillere tenker om etiske dilemmaer i fotball.

2.3.1 Utvalg

Et utvalg handler om hvem forskeren skal ha informasjon fra. Kvalitative studier baserer seg på strategiske utvalg. Dette er deltakere med strategiske egenskaper i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiv (Thagaard, 2013, s. 60). Utvalget i forskningsoppgaven baserer seg på fotballspillere og trenere fra de tre øverste nivåene i Norsk fotball. Felles for disse er at de har opplevd et stort press fra omgivelsene om å levere resultater i sine klubber. Alle informantene har derfor vært i situasjoner hvor etikken har blitt satt på prøve. Tid og velvillighet har påvirket tilgjengelighetsutvalget, altså hvilke fotballtrenere og spillere som var villige til å delta i undersøkelsen (Thagaard, 2013, s. 61). Det er gjennomført åtte kvalitative intervjuer, med fire fotballtrenere og fire fotballspillere. Begrunnelsen for utvalgets størrelse, ligger i at åtte informanter er tilstrekkelig stort for å gi en forståelse av fenomenet som undersøkes (Thagaard, 2013, s. 65).

2.3.2 Utforming av intervjuguide

I intervjuguiden har flere av spørsmålene og de etiske dilemmaene sitt utgangspunkt i Lars Tore Ødegårds masteroppgave: "Umoralsk? Nei søren ta, det er fotball!" (Ødegård, 2012, s. 94-106). Som nevnt tidligere er det ønskelig å undersøke om det fremkommer avvikende resultater. I intervjuguiden benyttes hovedspørsmål og oppfølgingsspørsmål.

Et eksempel på hovedspørsmål: Hvilket syn har informanten på filming? Et oppfølgingsspørsmål kan her være: Hvorfor tenker du slik? Tove Thagaard (2013) fremhever bruken av generelle spørsmål og oppfølgingsspørsmål. Dette som følge av at det gir mer detaljert informasjon om temaet som informanten beskriver. (Thagaard, 2013, s. 100-102).

I intervjuguiden benyttes åpne spørsmål for å invitere informantene til å dele synspunkter og erfaringer. Ledende spørsmål er ikke ønskelig da det kan skape forventninger til hvordan intervjupersonene svarer. Det er også benyttet en kombinasjon av generelle spørsmål og konkrete hendelser, noe som gir bedre muligheter til å forstå informantenes erfaringer (Thagaard, 2013, s. 103 & 104). Et eksempel på generelt spørsmål er: Hva tenker fotballtreneren om profesjonelle feil? Senere i intervjuguiden utfordres informantene på en konkret hendelse, hvor en profesjonell feil utføres. Her handler det om Ole Gunnar Solskjær, som bevisst takler som bakerste mann for å hindre en opplagt målsjanse. Resultatet i kampen er 1-1 og det er få minutter igjen å spille. Solskjær får direkte rødt kort for taklingen, og sluttresultatet blir 1-1 (Ødegård, 2012, s. 99).

Her ønsker jeg å høre hva informantene tenker om hendelsen og hvorfor. Utgangspunktet for alle intervjuene er en felles intervjuguide for fotballtrenerne og en for fotballspillerne. Intervjuguiden ligger som et vedlegg i det siste kapitlet.

2.3.3 Gjennomføring av de kvalitative intervjuene

I min forskningsoppgave er det foretatt åtte kvalitative intervjuer. Individuelle intervjuer benyttes for å få åpenhjertige og ærlige svar. En forutsetning var at informantene ble garantert full anonymitet, og informert om at alle dataopplysninger ble slettet i etterkant av prosjektet (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 65). Intervjuene ble gjennomført ansikt til ansikt, og lydopptak ble benyttet for å transkribere svarene. Transkriberingen av intervjuene ble gjennomført så raskt som mulig etter endt intervju. Dette gjorde det lettere å notere sentrale funn, fordi jeg hadde intervjuet friskt i minne. Informantenes navn blir aldri nevnt i transkriberingen, dette for å sikre informantenes anonymitet. Flere av mine informanter bodde langt unna, og for å gjennomføre intervjuene med tilfredsstillende kvalitet ble FaceTime benyttet. Her kan det gjøres lydopptak og man kan se informanten ansikt til ansikt. Lydopptak gjorde det lettere å konsentrere seg om både intervjuet og informanten. Svarene ble bevart og lagret som lydfil, noe som gjorde det lettere å få et helhetlig bilde av svarene til informantene. (Thagaard, 2013, s. 112).

2.4 Transkripsjon.

En transkripsjon defineres som *en omdanning av en muntlig samtale til skriftlig tekst* (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 210). I min forskningsoppgave benyttes parafraser og sitater i transkripsjonen. Sitatene blir brukt for å poengtere, belyse eller eksemplifisere noe.

Parafrasering benyttes for å gjøre empirien mer presentabel i en forskningssammenheng.

2.5 Temasentrert analytisk tilnærming

Funnene i forskningsoppgaven presenteres og analyseres gjennom en temasentrert tilnærming. Her vektlegges det å sortere funn innenfor de ulike temaene (Thagaard, 2009, s. 181).

I forskningsoppgaven undersøkes forskningsspørsmålene fra to perspektiver.

Forskningsspørsmålene er nevnt tidligere i innledningskapittelet. Disse skal analyseres ut i fra et trenerperspektiv og spillernes perspektiv på trenerne. Målet med analysen er å gi en virkelighetsnær oppfatning av hvordan mine informanter erfarer sin virkelighet.

Informantenes besvarelser sammenlignes med tidligere forskning, og drøftes opp i mot etisk teori. Utgangspunktet for sammenligningen med tidligere forskning er allerede gjort rede for. Den etiske teorien fremkommer senere i forskningsoppgaven.

2.6 Forskningsoppgavens kvalitative vurdering

2.6.1 Validitet

Validitet er et vanskelig begrep innenfor kvalitativ forskning og er mer vanlig å benytte ved bruk av kvantitativ metode. Validitet handler om forskeren måler det som skal forskes på. Dette gjøres ved å gi henblikk på spørsmålet om resultatene av undersøkelsen samsvarer med virkeligheten (Silverman, 2011, s. 369-373). Clive Seale (1999) skiller mellom intern og ekstern validitet. Intern validitet handler om vurderinger av fortolkninger innenfor et enkelt studie (Seale, 1999, s. 38-40). Denne forskningsoppgavens interne validitet styrkes ved at det er gjennomført fire intervjuer med både fotballtrenere og spillere om etiske dilemmaer i fotball. Thagaard (2013) hevder at åtte informanter er et tilstrekkelig antall for å gi en forståelse av det fenomenet som undersøkes (Thagaard, 2013, s. 65). Alle informantene har opplevd sterke prestasjonskulturer, og vært utsatt for press fra ytre omgivelser i forhold til å levere resultater. Dette kan ha ført til at de har vært i utfordrende etiske situasjoner, som antas å gi gode forutsetninger for å svare på forskningsspørsmålene.

Ekstern validitet handler om forståelsen som utvikles innenfor et studie, også kan være gyldig i andre sammenhenger (Seale, 1999, s. 38-41). I min kvalitative forskningsoppgave har jeg ikke hatt som hensikt å generalisere. Det kan derfor være at fremtidige forskningsoppgaver med et høyere og bredere spekter av informanter kan gjøre andre funn. Mine funn gir likevel et virkelighetsnært bilde av hvordan fotballspillere - og trenere tenker om etiske dilemmaer i fotball. Resultatene mine kan ses på som gyldige i flere sammenhenger. Dette som følge av at jeg har benyttet informanter fra de tre øverste divisjonene i Norsk fotball, samt intervjuet både trenere og spillere. Svarene til informantene belyser dermed et bredt spekter av studiens tema. Jeg mener at forskningsoppgaven min fungerer som et godt tilskudd innenfor etikk i fotball, gjennom å belyse aktuelle etiske utfordringer. Senere i forskningsoppgaven redegjøres det for et nyere funn innenfor etiske utfordringer i fotball. Jeg mener å ha en original fremgangsmåte gjennom å analysere intervjuene ut i fra et trenerperspektiv, samt spillernes perspektiv på trenerne. Denne måten å analysere intervjuer på kan forskere som ikke tar for seg samme tema benytte.

2.6.2 Reliabilitet

Reliabilitet sier i denne forskningsoppgaven noe om hvor pålitelige mine funn er. Det vil si at om andre forskere benytter de samme metodene, så vil de komme frem til tilsvarende resultater (Thagaard, 2013, s. 202). Forskningsoppgavens reliabilitet styrkes gjennom å sammenligne empiri med tidligere forskning. Som nevnt tidligere presenteres sammenligning av empiri med tidligere forskning i analysedelen.

2.7 Forskningsetiske vurderinger.

I min forskningsoppgave ønsker jeg å etterfølge tre etiske retningslinjer innenfor kvalitativ forskning: konfidensialitet, informert samtykke og konsekvenser av at informantene deltar i studien. Disse etiske retningslinjene vil jeg redegjøre for i de kommende avsnittene.

2.7.1 Informert samtykke

Informerte samtykke handler om at forskningsprosjektet først settes i gang etter informantens informerte og frie samtykke. Her har informantene rett til å avbryte sin deltakelse uten at det dette får negative konsekvenser for dem (NESH, 2006, s. 13).

Før oppstart av forskningsprosjektet ble det formulert et skjema for samtykkeerklæring. Her informerte jeg om hvilke rettigheter informantene mine har, samt innholdet i forskningsprosjektet. Samtykke erklæringskjemaet sendte jeg på e-post til alle informantene i

forkant av intervjuene. Dette skjemaet ligger vedlagt i det siste kapitlet. Det er viktig å nevne at forskningsprosjektet ikke ble satt i gang før jeg hadde informantenes informerte og frie samtykke. Det er viktig å nevne at NSD har godkjent at forskningsprosjektet mitt kan gjennomføres..

2.7.2 Konfidensialitet

Konfidensialitet handler om at forskeren må hindre at personopplysninger om informantene synliggjøres. Her stilles det strenge krav til hvordan man oppbevarer og tilintetgjør informasjon som kan identifisere informantene. I min forskningsoppgave anonymiseres alle informantene gjennom å ikke benytte navn i transkripsjonsarbeidet. Det er viktig å nevne at jeg sletter alle lydfiler og transkripsjoner av intervjuene med en gang forskningsprosjektet er ferdig. Dette er viktig for å hindre at andre kan identifisere informantene i denne forskningsoppgaven.

2.7.3 Konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter

Konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter handler om å unngå at informantene utsettes for skader eller andre alvorlige belastninger. Her handler det om å respektere informantenes integritet, frihet og medbestemmelse (NESH, 2006, s. 11-12). I prosessen med å finne deltakere til mitt forskningsprosjekt har det derfor vært viktig at jeg har fått samtykke fra alle informantene i forkant av intervjuene. Jeg sendte også en e-post til alle informantene i etterkant av intervjuene. Her fikk de muligheten til å godkjenne hvilke funn jeg kunne benytte i forskningsoppgaven.

3.0 Teori

I dette kapitlet presenteres etiske teorier som senere i forskningsoppgaven benyttes opp mot empiri i analysedelen.

3.0.1 Deskriptiv etikk.

Deskriptiv etikk handler om hvilke moralske verdier og normer som gjelder i et samfunn. Her dreier det seg om de ulike moralske normer, prinsipper og vurderingsmåter som former folks handlinger, følelser og holdninger. Dette er en beskrivende etikk som handler om hvordan folk tenker om moralske spørsmål og kan danne utgangspunkt for normative vurderinger. (Nyeng, 1999, s. 16) I min forskningsoppgave skal jeg blant annet beskrive hvordan fotballtrenere og fotballspillere tenker om ulike etiske dilemmaer knyttet til treneres behandling av spillere og spilleregler.

3.0.2 Normativ etikk.

Normativ etikk drøfter hvilke moralske normer som bør gjelde. Her forsøkes det å systematisere og filosofisk begrunne verdiene og normene. Det sies noe om hvorfor de bør gjelde, hvorfor ethvert menneske bør oppfatte dem som gyldige og hvorfor de bør ha innvirkning på handlingsvalg (Nyeng, 1999, s. 15-16). I analysedelen drøftes svarene til informantene opp i mot etisk teori. I det siste kapitlet presenterer jeg også mine meninger om de etiske dilemmaene.

3.1 Pliktetikk

Immanuel Kant regnes som en pliktetiker og var en kjent tysk filosof. Han regnes gjerne som pliktetikkers far. Pliktetikere hevder at mennesker bør handle ut fra plikt. Den må også dypest sett være motivert av en god intensjon. Kant mente at det var kun den gode vilje som er god i seg selv. Han mener altså at det er sinnelaget som er avgjørende for handlingens karakter. En må ville handle etter den gode vilje. Kant utdypet sitt moralske tankesett, gjennom å formulere det kategoriske imperativ. (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95)

I det kategoriske imperativ heter det at: *"Du skal aldri bruke et menneske bare som et middel, men alltid som et mål i seg selv"* (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). Her står autonomi begrepet sterkt. Autonomi retter seg mot at mennesker skal få lov til å bestemme over eget liv. Denne retten kan krenkes ved å gjøre den andre til kun et middel. (Eide & Skorstad, 2005, s. 96). I dette etiske tankesettet er ikke spillerne bare et middel for at treneren skal oppnå resultater, men de er et mål i seg selv. Fotballtreneren skal være med å utvikle det enkelte mennesket både som fotballspiller og som menneske. Spilleren er ikke bare et middel for å oppnå en god treningshverdag for laget, eller bare hva han presterer for treneren i de 90 minuttene han spiller på banen. I min oppgave er det aktuelt å se på autonomien fotballspillere har i situasjoner hvor det er usikkert om man bør spille eller ikke, ved skade. Kant hevder at for å finne ut av hva som er ens plikt i en gitt situasjon, må en følge fornuften. Det er dette som uttrykker det menneskelige og som skiller oss i fra dyrene. Derfor mener han at det er galt å bruke mennesker kun som et middel (Eide & Skorstad, 2005, s. 96).

Videre hevder Kant at man *"aldri skal handle annerledes enn at jeg også kan ville at min handlingsregel skal bli en allmenn lov"* (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). Det betyr at alle andre i en tilsvarende situasjon handler etter den samme handlingsregelen som du selv la til grunn for handlingen. Når en fotballtrener skal handle moralsk riktig må han i pliktetikken tenke at handlingen skal kunne utføres av alle andre personer i en lik situasjon. På den måten kan man avgjøre om en moralsk handling er god eller ikke etter kantiansk etikk (Eide & Skorstad, 2005, s. 95).

3.3 Konsekvensetikk

I konsekvensetikk bedømmes handlinger og moralsk verdi ut i fra hvilke konsekvenser et handlingsvalg får (Nyeng, 1999, s. 35). For å avgjøre hva som gir gode konsekvenser opererer konsekvensetikken med en bestemt verdilære. Verdilæren handler om å tenke gjennom hvilke handlingsvalg som foreligger og vurdere følgene av ulike handlingsalternativ. Dette gir et godt grunnlag for å velge det beste resultatet forstått i lys av verdilæren (Eide & Skorstad, 2005, s. 84 & 85). En konsekvensetiker kan vurdere handlingens konsekvenser for den enkelte, for en gruppe, for alle berørte parter, eller samfunnet som helhet (Eide & Skorstad, 2005, s. 81). Kjernepunktet i all konsekvensetikk er at *”en riktig handling er en handling som frembringer gode konsekvenser. Og for en gitt situasjon: Den beste handling er den som frembringer mer godt eller mindre ondt enn alternative handlinger”* (Nyeng, 1999, s. 36-38).

I min forskningsoppgave er det interessant å undersøke hvordan mine informanter tenker om de ulike konsekvensene som handlingsvalgene i de etiske dilemmaene får. Her er det begrunnelsene bak handlingsvalget som er interessant å undersøke. I et av de etiske dilemmaene gjør Ole Gunnar Solstjær en konsekvensetisk vurdering når han takler bevisst som bakerste mann. Her mener han at taklingen er en riktig handling, fordi det gir laget bedre forutsetninger for et godt resultat.

3.3.1 Utilitarisme

Utilitarisme er en filosofisk retning som bruker konsekvensetikk. Den har noen kjennetegn som skiller seg fra det konsekvensetiske tankesettet. I utilitarisme ønsker man å oppnå nytte for flest mulig. Nytte er lystrelaterte følelsestilstander som hver enkelt opplever. Det moralske bestemmes ut i fra hvilke ønsker og gleder de berørte parter måtte ha. En skiller ikke mellom ulike kvaliteter av menneskets lystopplevelse, men mengden, kvantiteten av lyst og fravær av smerte. Om du opplever stor glede ved å lese en tegneserie, eller ved en avansert bok har ingen betydning, det er mengden av lyst som blir mål. I utilitarisme teller alle mennesker likt. For eksempel ”*teller en fattig arbeides glede og smerte like mye som en rik fabrikkier eller en mektig politiker*” (Nyeng, 1999, s. 39 & 40).

Det finnes ulike måter å se utilitarisme på, en direkte og indirekte måte. Handlingsutilitarisme handler om å vurdere om hver enkelt handling direkte lar seg forsvare ut fra sine konkrete konsekvenser (Nyeng, 1999, s. 46). En handlingsutilitarist vurderer handling ut i fra den totale summen av lykke i hvert enkelt handlingstilfelle. Grunnprinsippet i handlingsutilitarisme er å ”*velge de beslutningene som har de beste konsekvenser for flest mulig mennesker i fremtiden*”. I regelutilitarisme vurderer man handlingene indirekte, ved at man ser om handlingene er i overensstemmelse med handlingsregler som i det store og det hele har gode konsekvenser. Man vil altså først avdekke og erkjenne gyldigheten av moralske regler, hva som fører med seg mer godt enn ondt og om de blir fulgt av alle, før man vil innpasse handlinger under disse reglene (Nyeng, 1999, s. 46).

3.3.2 Formålsetikk

Formålsetikk er opptatt av hva handlinger fører til og er derfor beslektet med utilitarismen. Her spørres det etter hvilket formål handlingen har og hvilket den ønsker å fremme. Denne retningen kjennetegnes av at formålet står sterkt og ikke lar seg affisere av andre uheldige konsekvenser eller normbrudd, som handlingsalternativet måtte medføre (Eide & Skorstad, 2005, s. 89).

I min forskningsoppgave er det interessant å undersøke hvilke formål informantene har og hvilke de ønsker å fremme i de etiske dilemmaene.

3.4 Nærhetsetikk

Nærhetsetikk handler om konkrete møter med den andre. Her mener Nyeng (1999) *at vårt – mitt - ansvar for Den andre gjør seg gjeldende*. Det er ikke et fritt valg, men *en absolutt fordring som hviler på mine skuldre* (Nyeng, 1999, s. 110). Den danske teologen og filosofen Knut Løgstrup er en kjent figur innenfor nærhetsetikk. Han hevder at mennesker er gjensidig avhengig av hverandres omsorg og omtanke (Nyeng, 1999, s. 112). Omsorg refereres til å sette seg inn i den andres situasjon og respondere på andres selutilstrekkelighet (Eide & Skorstad, 2005 s. 64) Løgstrup mener også at man har noen fundamentale handlingsbetingelser som ligger i ethvert møte med mennesker. Disse er barmhjertighet, åpenhet, ærlighet, tillit og en ordløs appell om ikke vold. Ved å benekte disse moralske grunnfenomenene, medfører det en undergraving av mulighetene for alt normalt sosialt liv (Nyeng, 1999, s. 113). Nærhetsetikken er sentral i mine forskningsoppgave når jeg skal analysere informantenes besvarelser om behandling av spillere. Her handler det om hvordan trenerne møter spillerne.

3.5 Etisk teori innenfor fotball

I denne delen av teorikapittelet presenteres etisk teori som er spesifikk for fotball og idrett.

3.6 Fair Play

I dette avsnittet defineres og forklares begrepet Fair Play. For å definere begrepet har jeg tatt utgangspunkt i International Fair Play Committee sine hjemmesider (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019). Her hevder de at Fair Play er et komplekst konsept som involverer fundamentale verdier som ikke bare er relevante i sport, men også i dagliglivet. Verdiene de anser som viktige er: Rettferdig konkurranse, respekt, vennskap, lagfølelse, likhet, idrett uten doping, integritet, solidaritet, toleranse, empati og idrettsglede (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

3.6.1 Historien til fair play - ta med lenken ved første henvisning

I de neste avsnittene presenteres historien og opprinnelsen til Fair Play begrepet. Her har jeg også tatt utgangspunkt i International Fair Play Committee sine hjemmesider (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019). Den Internasjonale Olympiske Komité hevder at Fair Play begrepet ble brukt for første gang av Shakespeare i hans stykke "King John" i 1597, men uttrykket ble kjent og utbredt først i 1800-årene. Fair play var da en uskreven regel, en moralsk verdi som representerte den ekte essensen i idrett. Det ble forventet at den profesjonelle atleten skulle ha respekt for reglene som gjelder for de ulike konkurransene. Hvis noen ikke fulgte reglene, ødela de spillet og resultatet. Det ville ikke være en rettferdig konkurranse lenger. Motstanderen måtte bli verdsatt, jo bedre de var, jo mer verdifulle ble de (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

I 1894 grunnla Baron Pierre de Coubertin den Internasjonale Olympiske Komité med et mål om å bidra til en bedre verden gjennom å utdanne ungdom via idrett. Arbeidet til Pierre de Coubertin fikk en stor innvirkning og banet vei for utviklingen av Fair Play. De Coubertin var bekymret over mangelen på fysisk utvikling overfor sine landsmenn og hadde som intensjon å bruke olympiske leker som inspirasjon til å innføre de samme utdanningsverdiene de engelske skolene han hadde besøkt og beundret. Han mente at mennesket bestod av tre deler. En kropp, en sjel og en karakter. Karakter er ikke utformet av tankene, men av kroppen. Han mente også at idrett er et universelt språk og en katalysator for universell harmoni som bringer mennesker sammen og lærer dem verdier som gjensidig respekt, solidaritet, toleranse og fair play. Arbeidet til Pierre de Coubertin har hatt stor innvirkning for Fair Play bevegelsens utvikling.

Likevel har idretten i det 20. århundret møtt på en rekke utfordringer. Sosiale tendenser, verdenskriger, kriser, diktatorer, uenigheter mellom økonomiske og politiske interesser, sjåvinisme, nasjonalisme og terrorisme som ødelegger idealene om fair play både på og utenfor arenaene. Prinsippet om å vinne for enhver pris har blitt dominerende og nesten ødeleggende. Denne doktrinen har ledet til brutalitet, aggressivitet doping og rasisme (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

Det er anerkjent at idrett speiler samfunnet. Som en konsekvens av dette vil verdiene og uttrykkene i fair play variere fra et samfunn til et annet. Siviliserte samfunn, vil ha en høyere moralsk bevissthet og mer ansvarsfølelse. Likevel blir det vist gang etter gang at suksess er viktigere enn noe annet og at man tar i bruk alle midler for å oppnå suksess. Suksess gir sosiale og finansielle fordeler som er sterke motiv for mange. Pierre de Coubertin hevdet likevel at *”det viktigste i livet ikke er triumfen, men kampen; det essensielle er ikke å vinne, men å ha kjempet godt”*. Han mente også at det er viktigere å konkurrere rettferdig enn å vinne (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

Jean D' Ormesson var en fransk akademiker, filosof og medlem av den Internasjonale Fair Play Komite. Han hevdet at:

”Moral er manifestert mer utdypende når man konkurrer. Fair play gir oss lov til å erklære at idrett ikke skal bli manifestert av brutalitet. Fair play hjelper idretten til å bli en sivilisasjonskomponent. Idrett handler ikke om å drepe, ydmyke eller ødelegge motstanderen; det handler om å spille med motstanderen slik at de kan utvikle alle sine menneskelige ferdigheter” (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

Ansvarsfulle politikere, forskere, innflytelsesrike pedagoger og sosiologer i det 21. århundret har funnet ut av at idrett er mye mer enn bare retten til å nyte spennende fysiske fritidsaktiviteter og bevare helse. Idrett er et fantastisk verktøy for å opprettholde moralske verdier, utvikle karakter og til å forme kropp og sinn. Den Internasjonale Fair Play Komité hevder at man kan få et mer fredfullt samfunn og bedre verden gjennom å etterleve verdiene i fair play (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

3.6.3 Formell og uformell Fair Play

Sigmund Loland hevder i sin bok ”Fair Play in sport” at Fair Play har en formell og uformell komponent. Formell Fair Play forlanger at utøverne følger reglene og hva som vurderes som moralsk riktig. Uformell Fair Play refererer til en gjensidig respekt mellom utøverne, til holdningene og dydene som de skal konkurrere med (Loland, 2002, s. 1-16).

3.6.4 Norges Fotballforbund om Fair Play

Christer Madsen skrev på Norges Fotballforbunds hjemmesider at Fair Play handler om deres verdiarbeid (Norges Fotballforbund, 2016). Her er Fair Play-arbeidet grunnlaget for *omdømme og handlinger, samt synliggjør hvordan fotballen tar en oppdragende rolle overfor barn og ungdom*. Viktige verdier er: respekt for andre mennesker og forsterke vennskap. Fair play handler om det som skjer på og utenfor fotballbanen, og gjennomsyrrer all aktivitet på alle nivåer, herunder respekt for, og etterlevelse av gjeldende regelverk, retningslinjer og verdisett (Norges Fotballforbund, 2016).

3.7 Etikk, Fair Play og forventet oppførsel for fotballtrenere

Teddy Moen skrev et innlegg på Norges Fotballtrenerforenings hjemmesider om det etiske ansvaret i fotballtrenerrollen (Moen, 2017). Her forventer han at fotballtrenere skal opptre aktsomt og objektivt i forhold til de etiske retningslinjene som er nedfelt. De etiske retningslinjene presenteres senere i forskningsoppgaven. Moen hevder videre at fotballtrenere har en veldig sentral rolle i å etablere god etikk i fotball. Dette forklares med at fotballtreneres etiske bevissthet og holdninger vil få direkte innvirkning på bevisstheten og holdningene til sine spillere. Det gjør at trenere har et stort moralsk ansvar som en må være bevisst på. Selv de små handlingsvalgene kan få stor betydning. Norges Fotballtrenerforening har derfor utformet etiske retningslinjer for fotballtrenere, hvor målet er at treneren ikke skal inneha en ”vinne for enhver pris” holdning (Moen, 2017).

3.7.1 Menneskelige egenskaper i trenerrollen

På Norges Fotballtrenerforenings hjemmesider skriver Reidar Schjei om ”mennesket i trenerrollen” (Schjei, 2018). Her beskriver han viktigheten av å behandle mennesker gjennom sin væremåte og sitt verdigrunnlag. Trenerens eget verdigrunnlag bør baseres på ”gode verdier” som sier noe om treneres ønskede atferd og handlemåter i møte med ulike mennesker i trenerrollen. Han vektlegges også evnen til å sette seg inn i andres følelsesliv, lese og forstå og håndtere deres følelsesliv både i trening, kamp og utenfor fotballbanen.

3.8 Etiske retningslinjer for aktører i fotball.

I fotball finnes det etiske retningslinjer som det er forventet at fotballspillere og fotballtrenere skal følge. I de neste avsnittene presenteres disse etiske retningslinjene.

3.8.1 Etiske retningslinjer for fotballtrenere.

På årsmøtet 22. mars 2017 vedtok Norsk Fotballtrenerforening en handlingsplan for perioden 2017-2019. Her ble de enige om hvilke etiske retningslinjer som skal gjelde for fotballtrenere.

De etiske retningslinjene handler om at (Norges Fotballtrenerforening, 2017):

”Trenere må respektere rettighetene, verdigheten og verdien til hver enkelt person og behandle alle rettferdig.

- Trenere må sette spillernes trivsel og sikkerhet foran alle andre interesser, inkludert prestasjonsutvikling.
- Trenere må rette seg etter de retningslinjer og reglene som er satt av Norges Fotballforbund.
- Trenere må utvikle passende arbeidsforhold til sine spillere, med gjensidig tillit og respekt som fundament.
- Trenere må oppmuntre og veilede spillere til å akseptere at de selv står ansvarlig for sin oppførsel og sine prestasjoner.
- Trenere har ansvar for at aktivitetene de leder er tilpasset alder, modningsnivå, erfaring og ferdigheter hos sine spillere.
- Trenere bør, så tidlig som mulig, gjøre det veldig klart for spillere (og i mange tilfeller foreldre), nøyaktig hva som forventes av dem og også hva de skal kunne forvente fra treneren(e).
- Trenere må samarbeide med andre fagpersoner (andre trenere, dommere, lærere, leger, fysioterapeuter osv.) i spillernes beste interesser.
- Trenere må alltid representere de positive aspektene ved sporten (Fair Play) og aldri bryte Norges Fotballforbunds regelverk, vise oppførsel som bryter med regelverkets idé eller bryte regler og reguleringer for ulovlig bruk av narkotika, doping eller andre substanser.
- Trenere må konsekvent sette en høy standard og være gode rollemodeller i sin oppførsel og måten de fremstår på.
- Trenere skal ikke bruke eller akseptere upassende språkbruk” (Norges Fotballtrenerforening, 2017).

3.8.2 Etiske retningslinjer for fotballspillere

I 2013 utarbeidet Norges Fotballforbunds etiske komité etiske retningslinjer for fotballspillere (Norges Fotballforbund, 2013). Hensikten med de etiske retningslinjene er å styrke et holdningsskapende arbeid innenfor anti-doping og kampfiksing, samt styrke grunnleggende normer og verdier som Norges Fotballforbund ønsker at skal prege norsk fotball. Her handler det om å skape en sunnere og mer rettferdig konkurranse.

De etiske retningslinjene for fotballspillere er:

- ”Utvide respekt for med- og motspillere, dommere, hjelpeapparat, publikum og andre som du møter i ditt liv som fotballspiller
- Bidra til å skape en god kultur i klubben din og på banen
- Før, under og etter kamp opptre sportslig, herunder takke motspillere og dommere for kampen, og tilstrebe å unngå usportslig opptreden
- Avstå fra oppførsel som kan oppfattes som diskriminerende, trakasserende eller truende
- Handler i tråd med lover og regler vedtatt av Norges Fotballforbund og Norges Idrettsforbund
- Har en nulltoleranse i forhold til bruk av doping
- Avstå fra hendelser som kan bidra til kampfiksing, herunder forsøk på å påvirke resultatet eller enkelthendelser i en kamp gjennom usportslig adferd
- Ikke delta i veddemål eller pengespill i tilknytning til kamper der klubbens egne lag er involvert” (Norges Fotballforbund, 2013).

3.9 Regelbrudd i fotball

Det er vanskelig å se for seg en fotballkamp uten regelbrudd. Ikke alle regelbrudd er gjennomtenkte, kyniske eller forsøk på juks. Jeg ønsker derfor å skille mellom bevisste og ubevisste regelbrudd, samt juks.

3.9.1 Ubevisste regelbrudd

Et ubevisst regelbrudd er et brudd på reglene, hvor man ikke har en intensjon om å begå et regelbrudd (Loland, 2005, s. 57-59). Et eksempel på et ubevisst regelbrudd kan være: en fotballspiller som feilberegner en takling. Her er intensjonen å takle ballen, men man feilberegner og takler spilleren i stedet.

3.9.2 Bevisste regelbrudd

Et bevisst regelbrudd er et regelbrudd begått med hensikt (Loland, 2005, s. 57-59). I de neste avsnittene skal redegjøres det for begrepet profesjonell feil som er et bevisst regelbrudd i fotball.

Profesjonell feil

Uttrykket profesjonell feil er et vanlig begrep innenfor fotball. En profesjonell feil er et regelbrudd som ikke prøver å skjules. Spilleren som utfører profesjonell feil aksepterer at det er en konsekvens for handlingen, men utfører den likevel, etter som laget er tjent med det (Loland, 2005, s. 59). Et eksempel på en profesjonell feil kan være at en spiller takler/dytter motspiller, uten å ha en intensjon om å ta ballen, men for å sette motspiller ut av spill og hindre en farlig situasjon for eget lag. Slike situasjoner fører som regel til gult kort. I det neste avsnittet redegjør jeg for Ole Gunnar Solskjærs profesjonelle feil som regnes som en av de mest kjente i norsk fotballhistorie.

Solskjær er en av norsk fotballs mest kjente fotballspillere og gjorde seg spesielt bemerket da han avgjorde Champions League finalen (verdens mest prestisjefulle turnering for klubblag i Europa) for Manchester United. I denne forskningsoppgaven ses det nærmere på Solskjærs bevisste takling som bakerste mann, hvor han er vel vitende om at han fratar motstanderlaget en opplagt målsjanse og får rødt kort. Dette skjer i en kamp mellom Manchester United og Newcastle på stillingen 1-1, og kun få minutter igjen av kampen. På vei ut av banen mottar Solskjær stående applaus fra hjemmefansen. Supporterne mener at han ofret seg for laget og

synes handlingen var heltemodig. I mediene etter kampen slakter Alex Ferguson (daværende manager for Manchester United) handlingen hans. Han uttaler at Manchester United ikke ønsker å bli assosiert med slike handlinger (Hagen, 2019).

I denne forskningsoppgave undersøker jeg hva informantene tenker om episoden og hvorfor.

3.9.3 Juks

Jeg forstår fenomenet juks i fotball, som skjulte bevisste regelbrudd. Dette stemmer overens med hvordan etikeren Mcintosh forstår fenomenet. Han definerer juks som:

”Cheating....need be no more than breaking the rules with the intention of not being found out.....Cheating, however, implies an intention to beat the system even although the penalty, if the offenderis found out, may still be acceptable” (McIntosh, 1980, s. 100-101).

Her hevder Mcintosh at juks er et brudd på reglene som inneholder en intensjon om å lure systemet, eller i fotball, dommerne. I de neste avsnittene skal jeg redegjøre for begrepene filming, og tilsiktet hands. Dette er begreper jeg anser som juks ut i fra denne definisjonen.

Filming

Jeg forstår begrepet filming i fotball som forsøk på å lure dommeren til å tro at det har vært kontakt med motspiller i situasjoner hvor det ikke er kontakt. Dette stemmer overens med hvordan Loland (2005) ser på begrepet filming. Han hevder at filming innebærer en simulering av for eksempel en dytt eller takling, hvor man faller dramatisk. Dette gjøres for å få en spillefordel som et frispark eller straffespark. Hensikten kan også være å straffe en motspiller som holdes feilaktig ansvarlig for hendelsen. Dette ser han på som en underklasse av juks (Loland, 2005, s. 59).

I denne forskningsoppgaven undersøker jeg hvordan fotballtrenere tenker om filming, samt hvordan spillerne har opplevd tidligere trenere i forhold til filming. Her er det flere spørsmål som er aktuelle å utfordre informantene mine på. For eksempel: Aksepteres filming internt om det gir laget bedre resultater? Hva tenker fotballtrenere om egne spillere hadde filmet? Tar trenerne det opp internt om egne spillere filmer?

Tilsiktet hands

Det finnes to ulike varianter av hands. Den ene er tilsiktet hands som skjer når en spiller med hensikt oppsøker ballen med en del av armen. En annen type hands er utilsiktet. Her har ikke spilleren som hensikt å ta ballen med hånden, men man kan for eksempel bli truffet i armen ved et skudd. ”at en spiller med forsett bruker sine armer/hender og kommer i kontakt med ballen”. (Norges Fotballforbund, 2019).

En av fotballhistoriens mest omdiskuterte handsepisode skjedde under kvartfinalen i VM mellom Uruguay og Ghana. I begivenhetenes sentrum stod Luis Suarez, en uruguayansk fotballspiller i fotballklubben Barcelona. Han brukte bevisst hånden for å redde et opplagt mål på streken. Konsekvensene ble straffespark og rødt kort. Ghana spolerte sjansen fra straffemerket, og Uruguay vant kampen. I min forskningsoppgave undersøker jeg hva trenere og spillere tenker om episoden og hvorfor.

4.0 Analyse

I dette kapitlet analyseres empiri opp i mot etisk teori og tidligere forskning. De etiske dilemmaene presenteres til hvert tema for å tydeliggjøre hva det er som analyseres.

4.1 Trenerne om etisk dilemma knyttet til tilsiktet hands

I dette avsnittet presenteres mine informanternes tanker om et etisk dilemma knyttet til tilsiktet hands. Begrepet tilsiktet hands er definert i teoridelen. Det etiske dilemmaet handler om en kvartfinale mellom Ghana og Uruguay i verdensmesterskapet i fotball. Luis Suarez på Uruguay handser med vilje på slutten av siste ekstraomgang for å hindre mål i mot. Det blir straffe og rødt kort. Ghana bommer på straffen og Uruguay vinner til slutt kampen (Ødegård, 2012, s. 68-69). Her utfordres informantene på hva de tenker om hendelsen og hvorfor.

Trenerinformant 1 hevder at:

”det er dommeren som setter en ramme for hva som er lov og ikke lov. Spilleren gjør det han kan for å hjelpe laget. Det kan defineres som ekstrem vinnermentalitet. Det handler om å score/ikke score. Du har en dommer som skal stå i det og ta beslutning”.

Informanten skisserer at det er dommeren som setter rammene for hva som er lov og ikke lov. Det er interessant å se at treneren her fratasker spilleren det moralske ansvaret og legger ansvaret over på dommeren. Informanten uttrykker dette ved å påpeke at det er dommeren som setter en ramme for hva som er lov, og at spilleren gjør det han kan for å hjelpe laget. Også flere av de andre informantene som også legger ansvaret over på dommeren. Et eksempel er: *”det er dommeren som dømmer da”*.

Det er viktig å trekke frem at treneren fremhever spillerens evne til å hjelpe laget og at dette viser vinnermentalitet. Vinnermentalitet er noe han senere i intervjuet hevder er en viktig egenskap blant sine spillere. I formålsetikk kan trenerens tanker om vinnermentalitet stå så sterkt at de negative konsekvensene overskygges av formålet. Det er formålet om å skape best mulige resultater som er viktigst (Eide & Skorstad, 2005, s. 89)..

I en konsekvensetisk tankegang kan en si at denne treneren tenker over hvilke konsekvenser handlingen får for laget (Eide & Skorstad, 2005, s. 81). Laget oppnår et bedre resultat ved å utføre den tilsiktede handsen, og det virker derfor som at treneren aksepterer spillerens brudd på regelverket. Informanten vurderer dermed vinnervilje som en viktigere verdi enn respekt for spilleregler, samt det å være et forbilde for barn og unge.

De etiske retningslinjene for trenere har et mål om å unngå tankesettet ”å vinne for enhver pris” (Moen, 2017). Denne trenerinformanten påpeker at han aksepterer grove brudd på spillereglene, fordi han oppnår et bedre resultat. På den måten viser han som trener at han ønsker ”å vinne for enhver pris”. Dette er noe Teddy Moen hevder at vil ha direkte innvirkning på holdninger og den etiske bevisstheten til spillerne (Moen, 2017).

Informantens tanker står i motsetning til de verdiene som Fair Play ønsker at fotballen skal bestå av. Dette gjelder verdier som ærlighet, rettferdig konkurranse og respekt for spillereglene (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019). Luis Suarez sin tilsiktede hands er noe jeg tidligere i forskningsoppgaven har definert som juks. Denne informanten er derfor villig til å akseptere juks for å oppnå et bedre resultat.

I pliktetik er det sentralt å følge visse regler eller plikter (Eide & Skorstad, 2005, s. 94 og 95). Denne informanten aksepterer et grovt regelbrudd og respekterer derfor ikke regelverket innenfor fotball. I dette tankesettet bryter også informanten med den etiske retningslinjen for fotballtrenere om å ”*alltid representere de positive aspektene ved sporten (Fair Play) og aldri bryte Norges Fotballforbunds regelverk, vise oppførsel som bryter med regelverkets idé eller bryte regler*” (Norges fotballtrenerforening, 2017). Han står også i motsetning til det kategoriske imperativ som hevder at man ”*aldri skal handle annerledes enn at jeg også kan ville at min handlingsregel skal bli en allmenn lov*” (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). Handlingsregelen om å akseptere grove regelbrudd ville man ikke ønsket at skulle blitt en allmenn lov. En pliktetiker kunne derfor tenkt at informantens uttalelser ikke ses på som moralsk gode.

Trenerinformant 2 har et annet syn på det etiske dilemmaet. Han analyserer det ut i fra et samfunnsperspektiv, og hevder mellom annet:

”det at handlingen er så til de grader usportslig på et øyeblikk som blir helt kampavgjørende i en kamp som får så mye oppmerksomhet, i fra en spiller som får så mye oppmerksomhet, så mener jeg at det er et soleklart overtramp. Nettopp fordi det vil reflekteres på så mange fotballbaner og løkker rundt om i verden. I og med at de store stjernene sier at dette er greit så vil ungene og trenerne, foreldrene og kanskje besteforeldrene si at det er greit. For det store flertallet vil man si at dette ikke er greit. Du tar ikke på deg noe samfunnsansvar. Etisk sett så er dette helt håpløst. Moralsk sett prøver man å forklare at det ble så viktig at derfor er dette greit. Men signaleffekten og kraften i handlingen av det blir langt utover. Du skal ha vært med en stund for å tenke på den måten. Det er veldig mange som vil vært uenig med meg. Dette må til for å bli en ener. Ekstrem vinnermentalitet”.

Her vektlegger informanten hvilke konsekvenser Suarez sin handling får for samfunnet som helhet. Han mener at en spiller på et så høyt nivå har et samfunnsansvar overfor barn, trenere, foreldre og besteforeldre verden over. Signaleffekten og kraften i handlingen hans gjør at det etisk sett blir helt håpløst. Samfunnet er derfor tjent med at Suarez ikke utfører den tilsiktede handsen. Det begrunnes i at dette valget *frembringer mer godt eller mindre ondt enn alternative handlinger* (Nyeng, 1999, s. 36-38).

Informanten vektlegger verdier som Fair Play vil at fotball skal bestå av. Dette gjelder verdier som det å fremstå som et forbilde, vise respekt for spilleregler og utøve rettfærdig konkurranse (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019). Disse verdiene anses i denne sammenheng som viktigere enn ”å vinne for enhver pris”.

I formålsetikk kan informantens formål om å ville det beste for samfunnet rettfærdiggjøre at laget oppnår et dårligere resultat (Eide & Skorstad, 2005, s. 89)..

En utilitarist kunne i dette dilemmaet stilt spørsmål om hvilke handlingsalternativer som finnes. I dette etiske dilemmaet er det to mulige handlingsvalg. Det ene handlingsvalget er å utføre den tilsiktede handsen, og det andre er å ikke gjøre det. Videre i det utilitaristiske tankesettet må en undersøke hvem som blir påvirket av handlingsvalget. Her teller alle personer like mye. Konsekvensen av Suarez sin handling er at Uruguay vinner kampen og går videre til semifinale i verdensmesterskapet (Nyeng, 1999, s. 39 & 40).

Det er naturlig å tenke at mange ser på Suarez sin handling som uetisk, som følge av at det er et grovt brudd på spillereglene. I tillegg blir regelbruddet avgjørende for utfallet av kampen. Signalkraften av denne handlingen reflekteres bak mange tv-skjermer verden over. Derfor kan en utilitarist tenke at den nøytrale trener, forelder og besteforelder hadde opplevd mer nytte eller gevinst om Suarez sin handling ikke hadde blitt utført. Dette begrunnes med at barn, barnebarn eller unge idrettsutøvere får dårlige moralske forbilder. Jeg hevder derfor at det er flere mennesker som opplever mer nytte av at Luis Suarez ikke begår den tilsiktede handsen. Dette er sentralt i utilitarisme (Nyeng, 1999, s. 39 & 40).

I pliktetikkk er det sentralt å følge ulike regler eller normer (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95). Denne informanten ønsker i sine uttalelse at spillerne skal utøve respekt for spillereglene i fotball. Det understrekes også i de etiske retningslinjene for fotballtreneren at man *må konsekvent sette en høy standard og være gode rollemodeller i sin oppførsel og måten de fremstår på* (Norges fotballtrenerforening, 2017). Informanten fremstår som en rollemodell, ved å analysere det etiske dilemmaet fra et samfunnsperspektiv.

Trenerinformant 3 er mer usikker på hva han tenker om hendelsen. Han påpeker at:

”det er et dilemma, et etisk dilemma fordi du ønsker å vinne. Som sagt tidligere ønsker jeg å vinne på en ærlig måte. Jeg hadde nok utad sagt at jeg synes det var dumt at det skjedde, men at det er dommeren som dømmer da. Jeg kan ikke annullere målet”.

Her er informanten usikker på om han ønsker å prioritere resultater, eller å følge regelverket. Han uttaler at det er dommeren som har ansvaret for å dømme slike situasjoner. Informanten fratar her spilleren det moralske ansvaret. Han fratar også seg selv det moralske ansvaret, ved å uttale at han ikke kan ”*annullere målet*”.

Trenerinformant 4 uttaler at:

”Vi må gjøre det som skal til for å vinne. Det aksepterer jeg også at motstanderen gjør”.

Denne informanten er tydelig på at han prioriterer resultater. Dette er tanker som vi ser igjen hos trenerinformant 1. Informanten uttaler at han aksepterer at motstanderlaget også prioriterer resultater i slike situasjoner.

4.1.1 Spillerinformantenes tanker om tidligere treneres holdninger til tilsiktet hands

I dette avsnittet er det spillerinformantenes tanker som blir belyst. Det dreier seg om hvordan deres tidligere trenere forholdt seg til det etiske dilemmaet om tilsiktet hands.

Spillerinformant 1 forteller at han har hatt flere trenere som ville akseptert Suarez sin handling. Dette begrunner han med at laget er tjent med handlingen og at det derfor er verdt det. Informanten har også blitt rost for forsøk på juks, og beskriver det på følgende måte:

”Treneren min fortalte uopfordret om sin begeistring for at jeg hadde ureglementerte vunnet til meg flere innkast, enn det som laget hadde krav på. Han antydte at dette skjedde ved juks og at dette var bra”.

Han erfarer at det er et fåtall av tidligere trenere som ikke ville støttet slike handlinger, fordi laget er tjent med det. I disse uttalelsene bryter treneren med målet til de etiske retningslinjene for fotballtrenere. Han innehar et ”vinne for enhver pris” tankesett, gjennom å oppfordre spillere til juks. Her bryter treneren med flere etiske retningslinjer for fotballtrenere. Disse er at *trenere må konsekvent sette en høy standard og være gode rollemodeller i sin oppførsel og måten de fremstår på*. Treneren bryter også med *de positive aspektene ved sporten (Fair Play) og Norges Fotballforbunds regelverk* (Norges fotballtrenerforening, 2017). Verdier i Fair Play som å utøve rettferdig konkurranse og respekt for spillereglene anses ikke her som viktige (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

En pliktetiker kan se på oppfordring til juks som brudd på regler og plikter i fotballtrenerrollen. Dette begrunnes i at pliktetikere mener at mennesker bør handle ut i fra visse plikter eller regler (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95). Denne treneren bryter i disse uttalelsene med det kategoriske imperativet om å *”aldri handle annerledes enn at jeg også kan ville at min handlingsregel skal bli en allmenn lov”* (Eide & Skorstad, 2005, s. 95).

Trenerens oppfordring til juks kan derfor ses på som umoralsk i pliktetikk.

Trenerne virker i disse uttalelsene å analysere slike etiske dilemmaer ut i fra handlingens konsekvenser for seg selv, og for laget. Formålet om å oppnå et best mulig resultat står sterkt. I dette tankesettet bryr man seg ikke om *andre uheldige konsekvenser eller normbrudd som handlingsalternativet måtte medføre* (Eide & Skorstad, 2005, s. 89).

Jeg velger å presentere flere av spillerinformantenes svar for å tydeliggjøre dette tankesettet til trenere. Spillerinformant 2 hevder at:

” mange fotballtrenere gjør det de må for å vinne kamper og om det i noen tilfeller medfører at man må tøyde de moralske grensene, så spiller ikke det så stor rolle”.

Dette tankesettet forsterkes i spillerinformant 3 sine uttalelser:

”jeg oppfatter at tidligere trenere støtter handlinger som ikke nødvendigvis er etisk riktige, hvis laget har noe å tjene på handlingen”.

Spillerinformant 4 var usikker og hadde ikke noen konkrete eksempler å komme med om dette regelbruddet. Svarene til spillerinformantene forsterker uttalelsene til trenerinformantene. Her kom det frem at de fleste trenerne ville prioritert handlingen som hadde ført til et best mulig resultat for laget. En av trenerinformantene analyserte dilemmaet ut fra et samfunnsperspektiv og mente derfor at man må prioritere etikken. Han mente at det var viktig å fremstå som et moralsk forbilde for barn og unge, samt utøve respekt for spillets regler. I et slikt tankesett blir Suarez sin tilsiktede hands sett på som ”*etisk håpløst*”.

4.2 Trenerne om etisk dilemma knyttet til profesjonell feil

I de neste avsnittene presenteres trenerinformantenes tanker rundt det etiske dilemmaet knyttet til profesjonell feil. Begrepet profesjonell feil er redegjort for tidligere i teorikapitlet. Det etiske dilemmaet handler om en kamp mellom Manchester United og Newcastle. I denne kampen takler Ole Gunnar Solskjær bevisst som bakerste mann for å hindre en opplagt målsjanse. Taklingen utføres på stillingen 1-1, og Solskjær får rødt kort. Til tross for det røde kortet forblir resultatet uendret (Ødegård, 2012, s. 63). Trenerinformantene utfordres videre på hva de tenker om hendelsen og hvorfor.

Trenerinformant 1 er positiv til Solskjærs takling. Han uttaler at:

”Jeg ville berømmet min spillers valg av å hindre scoring”.

Han begrunner dette i at:

”Viljen til å vinne, å unngå og tape er en egenskap som er viktig for meg som trener”.

Etiske retningslinjer for fotballtrenere har et mål om å unngå at trenere ønsker ”å vinne for enhver pris” (Moen, 2017). Informanten ønsker her ”å vinne for enhver pris”, gjennom å berømme en spiller som får direkte rødt kort for en takling som bakerste mann. Han bryter i disse uttalelsene med en av de etiske retningslinjene for fotballtrenere som å *”alltid representere de positive aspektene ved sporten (Fair Play) og aldri bryte Norges Fotballforbunds regelverk”* (Norges Fotballtrenerforening, 2017).

Informanten berømmer Solskjær i dette tilfellet, fordi taklingen hans hindrer en opplagt målsjanse. Dette er med på gi laget bedre forutsetninger for et godt resultat. På den måten analyserer informanten dilemmaet ut i fra hva som gir han og laget mest gevinst. Gevinst benyttes her om et best mulig resultat.

Informanten vektlegger ikke plikter og regler i dette dilemmaet. Plikter og regler er noe *pliktetikere hevder at mennesker bør handle ut fra* (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95). Han bryter også med det kategoriske imperativet som hevder at man *”aldri skal handle annerledes enn at jeg også kan ville at min handlingsregel skal bli en allmenn lov”* (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). Dette begrunnes med at informanten *”berømmet”* et grovt brudd på spillereglene i fotball. En pliktetiker kan derfor anse denne trenerens tanker som umoralske.

Informanten bryter i disse uttalelsene med verdier som Fair Play vil at fotballen skal representere. Dette gjelder verdier som å utøve rettfærdig konkurranse og vise respekt for spillereglene (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

I et utilitaristisk perspektiv kan man se etter hvilke konsekvenser de ulike handlingene får. Solskjærs takling hindrer en opplagt målsjanse i en kritisk periode av kampen. Responsen til United-supporterne var applaus. Det er derfor naturlig å anta at handlingen frembrakte mer lykke og gevinst for supporterne til Manchester United, enn andre handlingsvalg. Manchester United er en større klubb enn Newcastle og det virker derfor som at det er flest mennesker som opplever en gevinst gjennom handlingen. En utilitarist kan derfor støtte trenerens synspunkter i dette etiske dilemmaet (Nyeng, 1999, s. 39 & 40).

Trenerinformant 2 analyserer det etiske dilemmaet på følgende måte:

”å ta et direkte rødt kort, er en ikke ønskelig handling. Det må tydelig kommuniseres overfor egne spillere - uansett nivå og konsekvens. Dette blir selvfølgelig enda viktigere når oppmerksomhet er slik den er mot Manchester United”

Informanten hevder her at Solskjærs takling er en ikke ønskelig handling i fotball. Han begrunner dette med at fotballen ikke aksepterer at spillere ”tar et direkte rødt kort”. Det er enda viktigere å kommunisere overfor spillerne sine, fordi oppmerksomhet rundt en fotballklubb som Manchester United er ekstremt stor. Moen hevder at trenerens holdninger har direkte påvirkning på spillere. Det er derfor naturlig at denne informantens tanker smitter over på spillerne (Moen, 2017).

I dette tankesettet tenker trenerinformanten i tråd med målet til de etiske retningslinjene for fotballtrenere. Han har ikke et ”vinne for enhver pris” tankesett, fordi informanten mener at grove regelbruddet ikke aksepteres innenfor fotball (Moen, 2017). Dette til tross for at det gir laget bedre forutsetninger for et godt resultat. På den måten representerer treneren ”*de positive aspektene ved sporten (Fair Play) og bryter ikke med Norges Fotballforbunds regelverk*” (Norges Fotballtrenerforening, 2017).

En pliktetiker hevder at mennesker må handle ut fra visse regler og plikter. Denne informanten følger spillereglene og pliktene som ligger i fotballtrenerrollen. Dette gjør han ved å ikke akseptere grove regelbrudd i fotball, og etterleve sentrale etiske retningslinjer for

footballtrenere. Trenerens uttalelser kan derfor anses som moralsk gode innenfor pliktetikk (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95).

Informanten analyserer dilemmaet ut i fra et samfunnsperspektiv. Dette gjør han ved å påpeke viktigheten av å kommunisere at Solskjærs takling er en ikke ønskelig handling. Han mener at dette blir spesielt viktig når man er i en klubb som Manchester United. Dette er en klubb som får enormt mye oppmerksomhet. Solskjærs takling blir derfor reflektert av mange unge fotballspillere verden over. Han mener her at samfunnet og fotballen er ikke tjent ved å ha forbilder som tenker at ”å ta et direkte rødt kort” er akseptabelt. Dette vil medføre at barn og unge får umoralske forbilder, samt at fotballen får et dårligere omdømme. Trenerens formål oppfattes her som å ønske det beste for samfunnet som helhet og omdømme til fotballen. I formålsetikk kan dette formålet rettferdiggjøre et dårligere resultat i den aktuelle kampen (Eide & Skorstad, 2005, s. 89).

Trenerinformant 3 støtter opp om trenerinformant 1 sine besvarelser. Han uttaler at:

”jeg ønsker at vi skal vinne på en fair måte, men det er en del av fotballens vesen med taklinger, ureglementerte taklinger. Det er jo ikke fusk, siden det er så åpenlyst det er ikke noe han prøver å skjule, og han vet konsekvensene av taklingen. Det er verdt det ettersom det bare er noen minutter igjen”.

Informanten reflekterer her over hvilke konsekvenser handlingen får for eget lag. Treneren hadde reagert mye sterkere om det hadde skjedd tidligere i kampen, fordi konsekvensene for eget lag hadde vært dårligere. Han konkluderer med at handlingen ”er verdt det, fordi det bare er igjen noen få minutter”. Informantens tanker kan vi se igjen i utilitarisme, noe jeg begrunnet i analysen av svarene til trenerinformant 1.

Formålet står sterkt i informantens analyse av dilemmaet. Han påpeker at Solskjærs takling ”er verdt det”, fordi det er få minutter igjen av kampen. Denne informanten har derfor et formål om å oppnå et best mulig resultat i kampen. Dette formålet står sterkere enn å fremstå som et moralsk forbilde for barn og ungdom, vise respekt for spilleregler, samt utøve rettferdig konkurranse (Eide & Skorstad, 2005, s. 89).

I denne informantens beskrivelser benytter han Solskjær som et middel for å oppnå gevinst eller suksess. Han hevder at det "er verdt" å ofre en spiller, for at laget oppnår et best mulig resultat i den aktuelle kampen. Her står trenerens tanker i motsetning til det kategoriske imperativet om å *"aldri bruke et menneske bare som et middel, men alltid som et mål i seg selv"* (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). Informanten vektlegger ikke regler og plikter i dette dilemmaet. En pliktetiker kan derfor ikke anse disse uttalelsene som moralske riktige (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95).

Trenerinformant 4 deler tankene til trenerinformant 1 og 3. Han utdyper dette på følgende måte:

"Jeg hadde støttet Solskjær. Poeng er første prioritet".

Her prioriterte informanten resultater som viktigere enn etiske plikter og regler. Dette var et tankesett som flere av trenerinformantene hadde om dette dilemmaet. En av informantene vektla etiske plikter og regler, samt analyserte dilemmaet ut fra et samfunnsperspektiv. De andre trenerinformantene analyserte dilemmaet ut fra et gruppe og individ perspektiv.

4.2.1 Spillerinformantenes tanker om tidligere treneres holdninger til profesjonelle feil

I dette avsnittet presenteres spillerinformantenes tanker om tidligere treneres holdninger til profesjonelle feil.

Spillerinformant 1 opplevde at flere av tidligere trenere har oppfordret til profesjonelle feil. Dette begrunner han i at trenerne omtaler det som smart og fordi laget tjener på slike handlinger. Han mener derfor at flere av hans tidligere trenere ville akseptert Solskjærs takling. Trenerne kan kommunisere at: ”*de andre gjør det jo, så da må vi gjøre det også*”. Her kjenner ikke trenerne på et moralsk ansvar, fordi de mener at andre trenere og spillerkollegaer utfører profesjonelle feil.

Trenerne analyserer dilemmaet her ut fra handlingens konsekvenser for seg selv og for laget. De aksepterer Solskjærs takling, fordi det er resultatmessig lønnsomt for laget, og treneren. Det er formålet om å oppnå et best mulig resultat som står sterkt. Trenerne tenker formålsetisk ved å ikke la seg *affisere av andre uheldige konsekvenser eller normbrudd som handlingsalternativet måtte medføre* (Eide & Skorstad, 2005, s. 89).

I pliktetikk er det sentralt å handle ut fra visse plikter og regler (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95). Disse trenerne prioriterer resultater fremfor å utøve respekt for regelverket i fotball. Det gjør de ved å akseptere et grovt regelbrudd. Her bryter de med det kategoriske imperativet om å *aldri handle annerledes enn at jeg også kan ville at min handlingsregel skal bli en allmenn lov*” (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). Trenerne bryter også med flere etiske retningslinjer for fotballtrenere. For eksempel å *”alltid representere de positive aspektene ved sporten (Fair Play) og aldri bryte Norges Fotballforbunds regelverk”* (Norges Fotballtrenerforening, 2017). De satt heller ikke en *”høy standard og var gode rollemodeller i sin oppførsel og måten de fremstår på”* (Norges Fotballtrenerforening, 2017).

Trenerne vektlegger ikke her verdier i Fair Play som å utøve respekt for spilleregler og rettferdig konkurranse. Dette er verdier Fair Play anser som viktige i idrett (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019).

Spillerinformant 2 deler tankene til spillerinformant 1. Han påpeker at:

”nesten alle trenerne jeg har hatt aksepterer profesjonelle feil. Det blir sett mer på som en taktisk del av spillet, der det nærmest lønner seg å ”jukse”.

Informanten hevder videre at tidligere trenere ville akseptert at Solskjær takler bevisst som bakerste mann, fordi laget er tjent med det. Han hindrer en opplagt målsjanse og derfor lønner det seg.

Spillerinformant 3 er av samme oppfatning som de andre informantene, men han erfarer også at enkelte tidligere trenere blir sure, når spillere utfører profesjonelle feil. Spesielt hvis dette skjer på motstanderens banehalvdel og når spilleren får gult kort. Han uttaler videre at:

”Solskjærs takling er et relativt grovt overtramp, men det er noe laget tjener på og jeg tror derfor at flere av mine trenere ville støttet en slik handling internt, men kanskje ikke utad”.

Spillerinformant 4 har noen spennende tanker om dilemmaet. Denne informanten hevder at det er en indre justis i laget om at profesjonelle feil utføres i situasjoner hvor laget tjener på det. Han utdyper dette:

”vi er egentlig enige om at hvis en på laget mitt ikke ”tar” en profesjonell feil hvor vi hadde ledet 1-0 og det er kort tid igjen av kampen så vet jeg i hvert fall at alle hadde ”klikket” (som vi sier i fotballen) på han”.

Informanten har også opplevd at en tidligere medspiller har taklet bevisst som bakerste mann:

”det var en spiller på laget mitt som takler som bakerste mann på stillingen 1-1, får rødt kort og hindrer straffespark i mot. Her forsvarte og nærmest hyllet treneren handlingen i garderoben, mens han hadde en annen tilnærming i media”.

Her fremhever treneren resultater som viktigere enn å vise respekt for spillereglene, rettfærdig konkurranse, samt fremstå som et moralsk forbilde. Disse tankene finner vi også igjen hos trenerinformant 1, 3 og 4.

Alle spillerinformantene uttrykker at tidligere trenere kunne støttet Solskjærs bevisste takling som bakerste mann. Flere av informantene erfarer også at tidligere trenere oppfordrer spillerne til å utføre profesjonelle feil i situasjoner hvor laget er tjent med dette. Dette ser de på som en taktisk del av spillet. Spillerinformantene oppfattet trenerne på en lik måte som trenerinformantene analyserte dilemmaet. Det var en oppfatning om at de fleste trenerne ville prioritert handlingsvalget som ga best forutsetninger for et godt resultat. En av trenerinformantene skilte seg ut ved å analysere dilemmaet ut fra et samfunnsperspektiv. Her ble Solskjærs takling sett på som en ikke ønskelig handling.

4.3 Trenerne om synet på filming

Her presenteres det hvordan mine trenerinformanter ser på fenomenet filming. Begrepet filming er redegjort for tidligere i teoridelen.

Trenerinformant 1 uttaler at:

”Det er stor forskjell på å ta en ”taktisk-foul”, for å få laget på riktig side og gjøre det vanskelig for motstanderlaget å score, enn å filme seg til en straffe. Nettopp fordi det er et bevisst valg på å jukse. Noe som jeg synes er på en helt annet nivå enn å lage frispark”.

Informanten mener at det er stor forskjell på filming og profesjonell feil. Filming anser han som et bevisst forsøk på å jukse. Det er derfor moralsk verre, enn å utføre en profesjonell feil. Informanten hevder videre at han hadde tatt det opp internt i gruppa om en spiller hadde forsøk å filme i en kampsituasjon:

”om en spiller på mitt lag hadde forsøkt å filme til seg et straffespark så hadde jeg gitt beskjed om at det ikke er akseptabelt. Det er ikke sånn at man løper bort til dommeren og sier at det ikke skal være straffe, men til spillerne hadde jeg sagt at det er ikke noe vi kan stå inne for”.

Her tenker informanten i tråd med målet til de etiske retningslinjene for fotballtrenere. Han ønsker ikke å vinne fotballkamper ved juks. Informanten viser derfor ikke ”et vinne for enhver pris” tankesett (Moen, 2017). Han følger også flere etiske retningslinjer for fotballtrenere som ”å representere de positive aspektene ved sporten (*Fair Play*) og bryter ikke med Norges Fotballforbunds regelverk” (Norges Fotballtrenerforening, 2017).

Informanten satt også ”en høy standard og var god rollemodell i sin oppførsel og måten han fremstod på” (Norges Fotballtrenerforening, 2017). På den måten kan man si at informanten vektlegger regler og plikter i fotballtrenerrollen. Dette er noe pliktetikere ser på som sentralt for å avgjøre om en handling er moralsk riktig (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95).

Her virker formålet å være et ønske om å ikke akseptere bevisste forsøk på juks. Han mener at dette ikke bør aksepteres innenfor fotball. Fotballtreneren tar her på seg et samfunnsansvar. Fotballspillere er forbilder for barn og unge og han sender et signal om hva som er akseptabel atferd på fotballbanen, gjennom å ikke akseptere forsøk på filming.

Denne informanten fremhever verdier i Fair Play som å vise respekt for spilleregler og utøve rettferdig konkurranse (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019). Dette er med på øke *omdømme til fotballen og han tar på seg en oppdragende rolle overfor barn og ungdom i fotball* (Norges Fotballforbund, 2016). På den måten kan man si at treneren vurderer handlingens konsekvenser ut fra samfunnet som helhet (Eide & Skorstad, 2005, s.

81). Dette begrunnes i at informanten mener at filming er en ikke ønskelig handling innenfor fotball.

Trenerinformant 2 deler synet til trenerinformant 1 om fenomenet filming:

” Filming er noe jeg anser som juks og hvis en av mine spillere hadde åpenlyst filmet så hadde jeg tatt det opp. Det er noe som jeg ikke aksepterer, og jeg håper at jeg har lagt til rette for arenaer der vi har diskutert disse gråsonene”.

Trenerinformant 3 forsterker de andre trenerinformantenes syn på filming i fotball på følgende måte:

”Filming det aksepterer jeg ikke. Det tar jeg i plenum og forteller den spilleren at jeg vil ikke se det. Det har jeg gjort allerede i år med nye spillere som har prøvd og filme. Legg det vekk, jeg vil ikke ha det”.

Trenerinformant 4 er av en annen oppfatning om fenomenet filming i fotball. Han uttrykker at:

”Jeg prioriterer alltid 3 poeng. Hvis vi må bryte regelverket i en gitt situasjon for å øke sannsynligheten for å vinne så blir det akseptert”.

Her ser vi at denne informanten er villig til å gå lenger for å oppnå gode resultater. Formålet er alltid å øke sannsynligheten for 3 poeng, og informanten ”*lar seg ikke affisere av andre uheldige konsekvenser eller normbrudd som handlingsalternativet måtte medføre*” (Eide & Skorstad, 2005, s. 89). Informanten viser derfor et tankesett om ”å vinne for enhver pris”, noe de etiske retningslinjene for fotballtrenere jobber i mot (Moen, 2017).

Han analyserer dilemmaet ut i fra hvilken gevinst han eller laget oppnår. Gevinst ses her på som best mulig resultater. Informanten vektlegger ikke at filming ses på som grovt brudd på spillereglene i fotball. Han bryter derfor med flere etiske retningslinjer for fotballtrenere. For eksempel ”*å representere de positive aspektene ved sporten (Fair Play) og ikke bryte med Norges Fotballforbunds regelverk*” (Norges Fotballtrenerforening, 2017). Informanten satt heller ikke ”*en høy standard og var gode rollemodell i sin oppførsel og måten han fremstod på*” (Norges Fotballtrenerforening, 2017). Han vektlegger heller ikke verdier i Fair Play som å utøve rettfærdig konkurranse og vise respekt for spillereglene i fotball (International Fair Play Committee, u.å. hentet 5. mars 2019)..

I pliktetikken er det sentralt for mennesker å handle ut fra plikter og regler. Loland (2005) definerer filming som simulering av en dytt eller takling, hvor man faller dramatisk (Loland, 2005, s. 59). Loland ser også på filming som en underklasse av juks (Loland, 2005, s. 59). Denne trenerinformanten bryter derfor med regler i fotball, gjennom å akseptere bevisste

forsøk på juks. Han bryter også med det kategoriske imperativ som handler om at man *”aldri skal handle annerledes enn at jeg også kan ville at min handlingsregel skal bli en allmenn lov”* (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). En pliktetiker kan derfor anse denne informantens uttalelser som umoralske.

4.3.1 Spillerinformantenes tanker om tidligere treneres syn på filming

I de neste avsnittene presenteres spillerinformantenes tanker om tidligere treneres syn på fenomenet filming.

Spillerinformant 1 opplever at treneren kan komme med en bemerkning som *”hvorfor falt du ikke? Du kunne jo fått straffespark”*. Dette kunne tidligere trenere kommentere i situasjoner hvor spillere velger å stå på beina når det er kontakt med motspiller. Trenerne kan uttale at *”du tjener ikke på å være ærlig”*. Han påpeker også at tidligere trenere ikke har direkte oppfordret spillere til å filme. Informanten fremhever at trenere oppfordrer spillere til *”å falle”* i situasjoner, hvor man kan stå på beina. Dette begrunnes med at det gir laget mer gevinst *”å falle”* i slike situasjoner. Treneren kan gjerne forsvare slike oppfordringer ved å uttale at:

”de andre gjør det, så da må vi gjøre det også. Hvis ikke vi gjør det så får de andre lagene et konkurransefortrinn”.

Her fratrar treneren spilleres moralske ansvar, ved å uttale at *”de andre gjør det, så da må vi gjøre det også”*. Spillerinformant 2 mener at trenere kan akseptere filming hvis man vinner kampen på dette. Han mener videre at trenere tenker annerledes om man ikke har noe å vinne på å filme. For eksempel om en spiller filmer på stillingen 3-0. Filming ble i slike situasjoner sett på som respektløst overfor regelverket og omdømmet til fotball.

En av de andre spillerinformantene erfarer at tidligere trenere har delte meninger om filming. Noen trenere ser på filming som forkastelig, mens andre trenere synes en mild form for filming er akseptabelt. En mild form for filming mener informanten er situasjoner hvor spilleren kan stå på beina, men velger å falle, fordi laget er tjent med dette.

Her ser vi at det er forskjeller mellom hvordan trenerinformantene oppfatter dilemmaet og hvordan spillerinformanten oppfattet tidligere trenerne. Spillerinformantene uttrykte at flere av deres tidligere trenere hadde akseptert filming i situasjoner hvor laget er tjent med det. Trenerinformantene hevdet på sin side at de ikke aksepterer slik atferd og at det ville tatt det

opp internt. En av trenerinformantene skilte seg ut ved å påpeke at han aksepterer filming i situasjoner hvor laget er tjent med det.

4.4 Trenere om etisk dilemma knyttet til ”pushing” av spillere som er skadet?

I de neste avsnittene presenteres trenerinformantenes tanker om det etiske dilemmaet knyttet til ”pushing” av spillere som er skadet. Det etiske dilemmaet handler om at en sentral spiller på laget sliter med en skade før en viktig kamp. Det er kort tid igjen av sesongen, men det er en viss risiko for at spilleren kan forverre skaden hvis han spiller. Det er opp til treneren å bestemme om han skal spille eller ikke. Her utfordres informantene på hva de tenker om situasjonen og hvorfor.

Trenerinformant 1 uttaler at:

”Det er fysioterapeutens oppgave å komme til en trener å si at han kan spille eller ikke spille og det er fysioterapeuten i sammen med spilleren som blir enige. Selvfølgelig er det jeg som har et ansvar over fysioterapeuten, men jeg føler at jeg alltid har latt spilleren i sammen med fysioterapeuten ta den avgjørelsen”.

Han reflekterer også over hvilke konsekvenser valget kan få for spilleren i fremtiden:

”Det ene er jo at spilleren kan bli skadet. Den andre tingen er at en spiller som kanskje per dags dato akkurat ikke er god nok, vil alltid være bedre enn en spiller som ikke er på 100%”.

Her ser vi at treneren analyserer dilemmaet ut i fra spilleren og lagets interesser. Her viser informantene viktige menneskelige sider i fotballtrenerrollen. Dette gjør han ved å kommunisere og vise tillit til hvordan spilleren og fysioterapeuten oppfatter situasjonen. Deres meninger vektlegges stor betydning for om spilleren bør spille. Dette mente Schjei var gode menneskelige egenskaper i fotballtrenerrollen (Schjei, 2018).

Informanten analyserer dilemmaet i et kortsiktig og langsiktig perspektiv. Han uttaler at *”den ene faktoren er at spilleren kan bli skadet”*. Dette er noe som gjør at spilleren ikke blir tilgjengelig for kamper i fremtiden. Informanten påpeker også at *”spillere som kanskje per dags dato akkurat ikke er gode nok, alltid vil være bedre enn en spiller som ikke er på 100%”*. Her hevder vurderer informantene handlingens konsekvenser både for spilleren og får laget. Det ønskede resultatet vurderes av informantene som å ikke benytte en spiller som sliter med skade.

I pliktetikk er det sentralt å vurdere menneskers handling ut fra visse plikter og regler (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95). Denne informanten følger i disse tankene flere av de etiske retningslinjene for fotballtrenere. For eksempel ”*viste han gjensidig tillit og respekt overfor spilleren*” (Norges Fotballtrenerforening, 2017). Han ønsket også ”*å samarbeide med andre fagpersoner (andre trenere, dommere, lærere, leger, fysioterapeuter osv.) i spillernes beste interesser*” (Norges Fotballtrenerforening, 2017). En pliktetiker kan derfor anse disse uttalelsene som moralsk riktige (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95).

En utilitarist kan hevde at det gir mest nytte eller gevinst for flest mulig mennesker, og ikke benytte en spiller som er skadet (Nyeng, 1999, s. 39 & 40). Dette kan forklares med at en spiller som er skadet kan forverre skaden sin og det gir muligheten til en ny spiller til å blomstre. Det er flere faktorer som her spiller inn for hvilket handlingsvalg som gir mest nytte for flest mulige mennesker. God kommunikasjon mellom trener, spiller og fysioterapeut gir gode forutsetninger for å utføre et handlingsvalg som gir mest nytte for flest mulig.

Informanten uttaler at det er en faktor som kunne spilt inn på valget:

”Hadde jeg hatt en Messi-type på laget så kan det være at jeg hadde tenkt annerledes”.

Dette er et interessant funn, fordi informanten nettopp har reflektert over hvorfor han hadde valgt å ikke benytte en spiller som er skadet. I denne uttalelsen ser vi at informanten tenker at en ekstremt god spiller som ”Messi” kunne hatt mye å si for utfallet av den enkelte kampen. Informanten mener derfor at han kunne tenkt annerledes om en slik spiller var tilgjengelig. Her står formålet om kortsiktige resultater sterkt.

Trenerinformant 2 deler synspunktene til trenerinformant 1:

”Det er sjeldent at en dag er så viktig at du skal ødelegge mange dager etterpå. Det skal godt gjøres å få spillere som er så viktig at å ødelegge de vil være viktigere enn å dyrke en annen”.

I slike etiske dilemmaer hevder informanten at han ”*aldri har godt utover de medisinske rådene fra støtteapparatet*”. Han uttaler likevel at det det kan være enkelte tilfeller, hvor spillere har hatt hjernerystelser eller brukket nesen, som han har utfordret det medisinske apparatet på tidsperspektiv. Informanten konkluderer med at:

”i hovedsak så hviler (som vi sier i fotballen) jeg spillere mye oftere enn å ta sjanser med at de skal spille”.

Trenerinformant 3 har andre tanker om dilemmaet:

”det er noen spillere som har en psyke som tilsier at de alltid har vondt. Da må du ha en evne til å lese eller kjenne hvor langt du kan pushe eller si til en spiller”.

Her kan informanten kommunisere til spillere at de er hypokondere. Han uttaler videre at man ”*må ha en evne til å lese hvor langt man kan pushe en spiller*”. Informanten mener her at han vet selv hva som er best for spilleren. På det måten kan han krenke spillerens autonomi. Autonomi er viktig for å kunne si at et handlingsvalg er moralsk riktig innenfor pliktetik (Eide & Skorstad, 2005, s. 96). Informanten viser også lite tillit til spilleren. Tillit er et viktig begrep innenfor nærhetsetikk, hvor det handler om etikk i møte med mennesker (Nyeng, 1999, s. 113).

Videre uttaler informanten at han nå forholder seg til hva det medisinske apparatet anbefaler. I et lignende eksempel for kort tid siden handlet treneren på denne måten:

”jeg reduserte til og med spilletiden i forhold til det den medisinske ansvarlige sa”

Dette samsvarer med synet til trenerinformant 1 og 2.

Trenerinformant 4 støtter opp om uttalelsene til de andre informantene, og mener at han ville rådført seg med fysioterapeut og spiller i slike situasjoner.

4.4.1 Spillerinformantenes tanker om tidligere trenere "pusher" skadde spillere.

I de neste avsnittene presenteres spillerinformantenes tanker om tidligere trenere i forhold til det etiske dilemmaet om å bli "pushet" til å spille med skade.

Spillerinformant 1 mener at:

"det er ofte at trenere kan holde små foredrag foran alle, om at spillerne må slutte å syte og at nå er det for mye klaging".

Han har også opplevd at spillere som ikke føler seg klare til å spille kamp, har blitt manipulert til å spille. Treneren kan for eksempel påpeke at:

"hvis du ikke spiller nå, så får du ikke spille i de neste kampene".

Her bruker trenerne maktgrep for å påvirke spilleren. Formålet til trenerne er her å prioritere resultater. Treneren mener her at det gir mer gevinst for han og laget, om spilleren spiller den aktuelle kampen. Han lar seg "*ikke affisere av andre uheldige konsekvenser eller normbrudd som handlingsalternativet måtte medføre*" (Eide & Skorstad, 2005, s. 89). Dette kan for eksempel være at spilleren forverre skaden.

I disse uttalelsene virker det å være dårlig kommunikasjon mellom trener, spiller og fysioterapeut. Treneren viser liten tillit til spilleren når han benytter trusler for å få spilleren til å spille kampen. Her evner ikke treneren å gå inn i den andres situasjon før han handler. Tillit og omsorg er nøkkelbegreper innenfor nærhetsetikk (Nyeng, 1999, s. 113).

En pliktetiker kan her tenke at treneren bryter med det kategoriske imperativ. Her handler det om å *aldri bruke et menneske bare som et middel, men alltid som et mål i seg selv*" (Eide & Skorstad, 2005, s. 95). I disse uttalelsene benyttet trenerne spillerne som midler for å oppnå best mulige resultater. Det ble ikke tatt hensyn til at spillerne var skadet og kunne forverre sin egen situasjon. Spillerne ble ikke møtt som autonome mennesker som har grunnlag for å bestemme over eget liv. Trenerne overkjørte spillerne i et forsøk på å oppnå et best mulig resultat. En pliktetiker kan derfor tenke at disse trenerne ikke handlet moralsk riktig (Eide & Skorstad, 2005, s. 94-95)

Trenerne brøt i disse uttalelsene med den etiske retningslinjen om å: ”*sette spillernes trivsel og sikkerhet foran alle andre interesser, inkludert prestasjonsutvikling og samarbeide med andre fagpersoner (fysioterapeuter) i spillernes beste interesser*” (Norges Fotballtrenerforening, 2017). Trenerne har også et tankesett om ”å vinne for enhver pris”. Dette forklares med at de risikerte forverring av skader på spillere, fordi de ønsket et best mulig resultat i den aktuelle kampen. Dette tankesettet er ikke ønskelig i følge Norges Fotballtrenerforening (Moen, 2017).

Jeg velger også å synliggjøre svarene fra de andre spillerinformantene, for å forsterke at enkelte trenere prioriterer et best mulig resultat i en enkelt kamp, fremfor spilleres helse.

Spillerinformant 2 opplevde at:

”Det var egentlig bestemt at jeg skulle operere og var skadet, men så ble det et push på at jeg skulle spille. Sett i etterkant så burde jeg ikke gjort det. Jeg ble pushet til å gjøre noe som jeg egentlig ikke ville”.

Spillerinformant 3 forteller at:

”jeg hadde sagt at det var veldig vondt og var bekymret for at det skulle bli enda verre og slå det opp. Jeg endte opp med å spille kampen også vridde jeg kneet igjen. Det ble verre, men jeg klarte å spille videre og halte meg inn til pausen. Sa i fra at jeg burde bytte fordi jeg klarte nesten ikke å løpe. Da sa han at du spiller i 5-10 minutter til, men jeg endte opp med å spille i 90 minutter”.

Spillerinformant 4 uttaler at :

”egentlig har hatt ganske mange trenere som har presset på hvis man har vært syke eller skadet fordi de vil bruke den spilleren. Dette til tross for at man bare føler seg 70-80% frisk, og på vei tilbake. Det er mange trenere som har prøvd å rushe den skadeperioden til å være kortere enn det som er antatt av fysioterapeuter, eller din egen mening”

Det er viktig å nevne at dette er enkelthendelser som spillerinformantene har delt og det er vanskelig å si noe om hvor utbredt dette tankesettet er. Det er likevel interessant å se hvilke forskjeller som kommer frem av de ulike informantene. Trenerinformantene hevder her at de er gode på kommunikasjon mellom spiller og fysioterapeut. Spillerinformantene erfarte på sin side at enkelte trenere truet de til å spille kamper med skade. De følte seg overkjørt av trenerne, og de følte at de ble tvunget til å spille kamper, mot eget ønske.

4.5 Sammenligning av funn med tidligere forskning

I de neste avsnittene sammenlignes det hvordan mine og Ødegårds informanter oppfattet de etiske dilemmaene om filming, tilsiktet hands, og profesjonell feil. Utgangspunktet for denne sammenligningen er redegjort for tidligere i forskningsoppgaven.

Tilsiktet hands

I dette avsnittet sammenlignes det hvordan mine og Ødegårds informanter oppfattet det etiske dilemmaet om tilsiktet hands (Ødegård, 2012, s. 63-68). Begrepet tilsiktet hands er forklart tidligere i forskningsoppgaven.

Tre av mine fire trenerinformanter aksepterte Suarez tilsiktede hands, og ga uttrykk for dette på ulike måter. I Ødegårds empiri aksepterte både spiller og trenerinformantene handlingen, til tross for at den strider med fotballens etiske idealer. For både mine og Ødegårds informanter overskygget resultatet handlingen. Flere av Ødegårds informanter avviste situasjonen som et etisk problem. Alle informantene var resultatorienterte og utviste en kynisk tilnærming (Ødegård, 2012, s. 63-68). Det var en av mine trenerinformanter som også hadde dette tankesettet. Han ville alltid prioritert poeng, og aksepterte også at motstanderen tenkte slik. To av mine trener fratok spilleren det moralske ansvaret, og mente at det var opp til dommeren å bedømme slike hendelser. En av de andre informantene påpekte at dommeren ikke kan annullere målet i etterkant av kampen. Denne informanten så også på Suarez tilsiktede hands som vinnervilje, noe han ytret senere i intervjuet at han ønsket å se hos sine spillere. En av trenerinformantene mine var uenig med de andre, og mente at man må se dilemmaet i et samfunnsperspektiv. I dette perspektivet ble Suarez sin tilsiktede hands, oppfattet som moralsk håpløst. Han hevdet at Suarez bør opptre som et forbilde overfor barn og ungdom, gjennom å utøve respekt for spilleregler i fotball.

Mine spillerinformanter hevdet som Ødegårds informanter, at de fleste trenerne ønsket at spillerne skal utføre tilsiktet hands i situasjoner hvor laget oppnår en gevinst eller fordel. Dette ble akseptert selv om de moralske grensene tøyes (Ødegård, 2012, s. 63-68). En av spillerinformantene orienterte at en tidligere trener hadde rost han for å utøve juks i en kampsituasjon.

Profesjonelle feil

I dette avsnittet sammenlignes mine og Ødegårds informanter oppfatninger om profesjonelle feil. Utgangspunktet for denne sammenligningen, er det etiske dilemmaet om Solskjærs profesjonelle feil, som er redegjort for tidligere i forskningsoppgaven.

Flere av mine trenerinformanter uttrykte at de hadde akseptert og rost Solskjærs valg. Taklinger oppfattes som en del av fotballens vesen. Det anses ikke som juks, siden taklingen ikke skjules. Taklingen aksepteres fordi poeng er øverste prioritet, og det vises vinnervilje. Det begrunnes i at han hindret en opplagt målsjanse. Dette samsvarer bra med Lars Tore Ødegårds empiri. Her uttalte flere informanter at profesjonelle feil var akseptert innen fotball, selv om de erkjente at det er sabotasje av spillet. Spillerinformantene til Ødegård opplever en forventning fra trenerne om at de skal utføre profesjonelle feil (Ødegård, 2012, s. 63-68). Dette uttrykker også flere av mine spillerinformanter. En av spillerne påpekte at han hadde ”klikket”, dersom en av medspillerne ikke hadde utført profesjonell feil i en situasjon hvor laget er tjent med dette. Det virker her å være en forventning internt i laget, om at profesjonelle feil utføres i situasjoner hvor laget er tjent med det. Mine spillerinformanter uttrykker også tydelig at trenere oppfordrer til og aksepterer profesjonelle feil. De mener derfor at tidligere trenere ville akseptert Solskjærs takling, fordi den hindrer en opplagt målsjanse.

En av mine trenerinformanter skiller seg ut, ved å påpeke at han ikke aksepterer Solskjærs takling. Han utdyper dette ved å mene at det ”å ta et rødt kort” er en ikke ønskelige handling. Videre påpeker han at verdier som ærlighet, respekt for spilleregler, samt opptre som et forbilde for barn og ungdom anses som viktigere enn vinnervilje.

Filming

I dette avsnittet sammenlignes det hvordan mine og Ødegårds informanter oppfatter fenomenet filming i fotball.

Det er et hovedinntrykk i både min og Ødegårds forskningsoppgave, at informantene oppfatter filming som verre enn profesjonell feil og tilsiktet hands (Ødegård, 2012, s. 63-68). En av mine trenerinformanter aksepterer filming hvis det fører til et bedre resultat, mens de tre andre trenerne ikke aksepterer filming, og ville konfrontert spillere med slik atferd. De anser filming som juks, og ønsker ikke å vinne fotballkamper på denne måten. I Ødegårds forskningsoppgave virker det ikke å være en generell tendens at trenerne konfronterer spillere som filmer. Verken mine spillerinformanter eller Ødegårds informanter ser på det som negativt om en medspiller filmer seg til en straffe i kamp (Ødegård, 2012, s. 63-68). Mine spillerinformanter gir uttrykk for at filming aksepteres i situasjoner der laget er tjent med det. Det er likevel noen av spillerne i min forskningsoppgave, som hevder at filming ikke aksepteres om resultatet er avgjort. I slike situasjoner blir filming sett på som respektløs.

4.6 Trenertypologier

I de neste avsnittene redegjøres det for fire trenertypologier, som ble funnet gjennom analysen av intervjuene. Disse trenertypologiene er kynikeren, bedreviteren, rollemodellen og treneren som er etisk midt i mellom. Flere av trenerne varierte mellom de ulike typologiene. I de neste avsnittene beskrives og forklares de ulike trenertypologiene.

Den kyniske treneren.

Den kyniske treneren prioriterer resultater, og tenker på egen gevinst. For eksempel uttalte en av de kyniske trenerne:

”Jeg prioriterer alltid 3 poeng. Hvis vi må bryte regelverket i en gitt situasjon, for å øke sannsynligheten for å vinne, så blir det akseptert”.

Her aksepteres regelbrudd, fordi man ønsker et best mulig resultat. Det var flere av spillerinformantene, som påpekte at tidligere trenere hadde et slikt tankesett. En av spillerne utdyper dette på følgende måte:

”mange fotballtrenere gjør det de må for å vinne kamper, og om det i noen tilfeller medfører at man må tøyse de moralske grensene, så spiller ikke det så stor rolle”.

Denne spillerinformanten hevder at flere fotballtrenere aksepterer at de moralske grensene tøyes, om det medfører at laget vinner fotballkamper. Dette er et kynisk tankesett, hvor hovedfokuset er å oppnå best mulig resultater.

Bedreviteren

Dette er treneren som mener at han vet hva som er best til enhver tid. Uttalelsene fra en av trenerinformantene er:

”det er noen spillere som har en psyke som tilsier at de alltid har vondt. Da må du ha en evne til å lese, eller kjenne hvor langt du kan pushe eller si til en spiller”.

Denne treneren mener at han vet bedre enn spilleren selv. Han opplever selv å ha en evne til å lese hvor langt man kan pushe fotballspillere. Trenerinformanten kommuniserer at spillerne ikke selv vet hva som er best for seg selv.

Flere av spillerinformantene påpeker også at tidligere trenere har hatt et slikt tankesett. En av dem utdyper dette ved å uttale at:

”det er ofte at trenere kan holde små foredrag foran alle, om at spillerne må slutte å syte og at nå er det for mye klaging”.

Samme spiller har også opplevd at en tidligere trener benytter maktgrep for å få viljen sin:

”hvis du ikke spiller nå, så får du ikke spille i de neste kampene”.

En annen spiller kommuniserer følgende:

”Det var egentlig bestemt at jeg skulle operere og var skadet, men så ble det et ”push” på at jeg skulle spille. Sett i etterkant så burde jeg ikke gjort det. Jeg ble ”pushet” til å gjøre noe som jeg egentlig ikke ville”.

Her hevder treneren at han ved bedre enn både det medisinske apparatet og spilleren selv.

En annen spillerinformant opplever at:

”jeg hadde sagt at det var veldig vondt og var bekymret for at det skulle bli enda verre, og slå det opp. Jeg endte opp med å spille kampen også vridde jeg kneet igjen. Det ble verre, men jeg klarte å spille videre og halte meg inn til pausen. Da sa jeg i fra at jeg burde bytte, fordi jeg klarte nesten ikke å løpe. Da sa han at du spiller i 5-10 minutter til, men jeg endte opp med å spille i 90 minutter”.

Her oppfattes treneren som både bedreviter og kynisk. Han er bedreviter da han ikke lytter til spilleren. Slik jeg oppfatter denne situasjon er han også en kynisk trener, fordi han bryter løftet om å bytte ut spilleren. Dette kan være en bevisst handling for å oppnå et best mulig resultat.

I eksemplene overfor fremstår trenerne som bedrevitere på ulike måter. De evner ikke å lytte til spillerne, fordi de tror at de vet bedre enn spilleren hva som er best.

Rollemodellen

Dette er treneren som reflekterer over de etiske dilemmaene i et samfunnsperspektiv. Han tenker over hvilke konsekvenser handlingsvalget får for fotballens omdømme og samfunnet som helhet. Verdier som respekt, ærlighet og forbilde for andre er viktige. Det var spesielt en av trenerne, som hadde dette tankesettet gjennom alle de etiske dilemmaene. Han hadde flere eksempler som tydeliggjorde dette. For eksempel uttalte denne informanten følgende om Luis Suarez tilsiktede hands:

”det at handlingen er så til de grader usportslig på et øyeblikk som blir helt kampavgjørende i en kamp som får så mye oppmerksomhet, i fra en spiller som får så mye oppmerksomhet, så mener jeg at det er et soleklart overtramp. Nettopp fordi det vil reflekteres på så mange fotballbaner og løkker rundt om i verden. I og med at de store stjernene sier at dette er greit så vil ungene og trenerne, foreldrene og kanskje besteforeldrene si at det er greit. For det store flertallet vil man si at dette ikke er greit. Du tar ikke på deg noe samfunnsansvar. Etisk sett så er dette helt håpløst. Moralsk sett prøver man å forklare at det ble så viktig at derfor er dette greit. Men signaleffekten og kraften i handlingen av det blir langt utover. Du skal ha vært med

en stund for å tenke på den måten. Det er veldig mange som vil vært uenig med meg. Dette må til for å bli en ener. Ekstrem vinnermentalitet”

Her ser vi tydelige konsekvensetiske vurderinger overfor handlingens signalkraft til samfunnet. Informanten reflekterer over hvilke konsekvenser handlingen får for unger, trenere, foreldre og besteforeldre over hele verden. Treneren virker også opptatt av omdømme til fotballen, gjennom å ikke akseptere det han kaller for usportslige atferd. Informanten forsterker dette tankesett, når han gir svar på sine meninger om Solskjærs profesjonelle feil.

Her hevder han at:

”å ta et direkte rødt kort”, er en ikke ønskelig handling. Det må tydelig kommuniseres overfor egne spillere - uansett nivå og konsekvens. Dette blir selvfølgelig enda viktigere når oppmerksomheten er slik den er mot Manchester United”

Informanten er her en rollemodell overfor spillereglene i fotball, og mener at profesjonelle feil som fører til rødt kort, er ikke ønskelige handlinger. Treneren viser derfor respekt for spillereglene og omdømmet til fotballen. Dette tankesettet ser vi også hos andre trenerinformanter:

”Juks og filming det aksepterer jeg ikke. Det tar jeg i plenum, og forteller den spilleren at jeg vil ikke se det. Det har jeg gjort allerede i år med nye spillere som har prøvd og filme. Legg det vekk, jeg vil ikke ha det”.

Her ser vi eksempler på fotballtrenere som ikke aksepterer juks og bevisste regelbrudd. På den måten fremstår de som etiske rollemodeller i fotball.

Treneren som er etisk midt i mellom

Dette er treneren som er usikker på om han vil prioritere resultater eller etiske plikter og regler. En av trenerinformantene uttrykker dette tankesettet på følgende måte:

”det er et dilemma, et etisk dilemma fordi du ønsker å vinne. Som sagt tidligere ønsker jeg å vinne på en ærlig måte. Jeg hadde nok utad sagt at jeg synes det var dumt at det skjedde, men at det er dommeren som dømmer da. Jeg kan ikke annullere målet”.

Her er informanten usikker på hva han fremhever som viktigst i det etiske dilemmaet.

5.0 Konklusjon

I mitt arbeid med oppgaven har jeg blitt kjent med ulike oppfatninger rundt etiske dilemmaer i fotball. Her kom jeg frem til fire trenertypologier gjennom analysen av intervjuene. Disse trenertypologiene var kynikeren, bedreviteren, rollemodellen og treneren som var etisk midt i mellom. Flere av trenerne varierte mellom de ulike typologiene. Kynikeren var treneren som prioriterte et best mulig resultat. Rollemodellen var treneren som vektla etiske plikter og spilleregler. Bedreviteren var treneren som mente at han selv vet hva som er best til enhver tid. Treneren som var etisk midt i mellom, var usikker på om han prioriterte resultater, eller etiske plikter og spilleregler.

Min for forståelse av temaet var at de fleste trenere prioriterer resultater fremfor etikk. Jeg oppfattet også at det var enkelte trenere som prioriterte etikk, men disse var i fåtall. Mine informanter forsterker denne forståelsen, gjennom å gi et mer variert syn på de etiske dilemmaene enn Ødegårds informanter. I Ødegårds forskningsoppgave var informantene mer entydige om at regelbrudd aksepteres. Dette begrunnes med at det ga bedre resultater for laget, selv om det strider med etiske idealer i fotball (Ødegård, 2012, s. 63-68). En av mine trenerinformanter fremstod som en rollemodell, gjennom å vektlegge hvilke konsekvenser handlingsvalgene får for samfunnet. Ødegård gjorde ikke slike funn i sin forskningsoppgave. Flere av mine informanter påpekte også som Ødegårds informanter, at de prioriterte resultater i de etiske dilemmaene. Mine og Ødegårds informanter påpekte at filming var moralsk verre enn profesjonell feil. Spillerinformantene mine var enige med Ødegård informanter om at filming aksepteres internt om det bedrer lagets resultater (Ødegård, 2012, s. 63-68). En av spillerinformantene påpekte her at filming ikke aksepteres, når man ikke har noe å vinne på det. Filming i slike situasjoner oppfattes som respektløst overfor spillets regler og omdømme. Mine trenerinformanter ønsket ikke at egne spillere filmer, selv om det medførte bedre resultater. En av trenerinformantene mine skilte seg ut, ved å hevde som Ødegårds informanter at filming aksepteres, dersom det bedrer lagets resultater. De fleste av mine og Ødegårds informanter aksepterte profesjonelle feil, og påpekte at Solskjær og Suarez valgte rett i de etiske dilemmaene. Dette begrunnes med at informantene prioriterte resultater, selv om handlingen strider med etiske idealer i fotball (Ødegård, 2012, s. 63-68).

Spillerinformantene har opplevd at enkelte trenere presset dem til å spille viktige kamper med skade. Trenerinformantene vektla på sin side at de var gode på kommunikasjon med spillere og det medisinske apparatet i klubben, samt at de ikke har gått utenom deres ønsker.

5.1 Mine tanker om de etiske dilemmaene

I dette avsnittet velger jeg å komme med noen normative betraktninger om de etiske dilemmaene.

Jeg mener at Luis Suarez velger feil, når han hindrer et opplagt mål med hånden, fordi han prøver å lure dommeren til å tro at han header ballen. Dette anses som juks, fordi han forsøker å skjule bruken av hånden. Suarez er et forbilde for millioner av barn og unge, han har derfor et moralsk ansvar overfor dem. I denne situasjonen fremstår han som umoralsk, gjennom å jukse seg til et bedre resultat. Her anses rettferdig konkurranse, respekt for spilleregler, samt være et moralsk forbilde for barn og unge, som viktigere moralske verdier enn vinnervilje.

Jeg mener at Solskjær handler riktig når han velger å takle som bakerste mann. Det begrunnes med at han ikke utfører en stygg takling, og han har ingen intensjon om å lure dommeren. Laget var tjent med at han taklet, fordi han hindret en opplagt målsjanse på et kritisk tidspunkt i kampen. Tidspunktet og resultatet i kampen er avgjørende for at handlingen vurderes som riktig. Hadde han utført den samme handlingen på et tidligere tidspunkt, eller ved et annet resultat, kunne meningen min vært annerledes.

Filming er noe jeg anser som juks, fordi det er et forsøk på å lure dommeren til å dømme i eget favør. I en mulig fremtidig trenerrolle vil jeg reagere om mine spillere forsøker å jukse seg til fordeler. Det er likevel stor forskjell på filming og det å gjøre det meste ut av en situasjon. Dette forklares med at det er store forskjeller på hvordan ulike dommere oppfatter slike situasjoner. Her bør spillerne gjøre alt de kan for at dommerne skal oppfatte situasjonen slik de selv oppfatter den. Det blir ikke akseptert at spillerne mine forsøke å lure dommeren til å tro at det kontakt. Dette ville blitt tydelig kommunisert i etterkant av hendelsen.

Ved en skadesituasjon er det flere faktorer som det er viktig for trenere å undersøke. Her må det utføres en analyse for å beslutte om spilleren kan gjennomføre/starte kampen. Skaden kan være av en slik art at en spiller ikke kan gjennomføre hele kampen, men bare deler. Her må trenere reflektere over om det er best for laget og spilleren om han starter kampen eller bare spiller deler av den. En trener bør også vurdere viktigheten av kampen. Treneren må sammen med det medisinske apparatet og spilleren selv gjøre en risikoanalyse av skaden.

Dette gir et bedre grunnlag for å handle riktig. Hvis denne dialogen ikke gir klare svar så vurderes det som mest lønnsomt å ”hvile spilleren”. Dette begrunnes med at spilleren ikke vil forverre av skaden, samt at det gir mulighet for en ny spiller til å blomstre.

5.2 Veien videre

Det er utført liten forskning på temaet etikk i fotball. Det gir dermed andre forskere mange muligheter til å utvide forskningsfeltet. Her ønskes det å komme med noen forslag til videre forskning.

Som nevnt tidligere belyser Ødegård og denne forskningsoppgaven, temaet gjennom en kvalitativ forskningsmetode. Her ønskes det å illustrere hvordan og hvorfor informantene tenker som de gjør. Jeg ser også et behov for en kvantitativ undersøkelse, som kan belyse i hvor stor grad fotballtrenere og spillere, tenker som de gjør.

Min undersøkelse avdekket noen interessante funn om hvordan trenere har håndtert situasjoner, hvor viktige spillere ikke bør spille kamp, fordi de er skadet. Flere av spillerinformantene påpekte at tidligere trenere hadde tvunget de til å spille kamper med skader, mot eget ønske. Det ville derfor vært interessant å undersøke hvordan maktforholdet mellom trener og det medisinske apparatet er i Norsk toppfotball?

Etikk i fotball er aktuelt både i norsk og internasjonal fotball. Det ville vært interessant å undersøke om det er forskjeller i hvordan informanter fra ulike land og kulturer, oppfatter de samme etiske dilemmaene, som er benyttet i min forskningsoppgave.

Det er mange muligheter for at ny forskning kan belyse ulike aspekter av etikk i fotball. Jeg har redegjort for noen. Det finnes mange andre metoder og design, som kan bidra til nyttig kunnskap om et lite utforsket tema.

6.0 Litteraturliste

- Andersen, A. (2018) *Tror moralske regler vil forsvinne*. Hentet 2. Mars 2019 fra: <https://www.aftenposten.no/sport/fotball/i/qLJwzz/tror-moralske-regler-forsvinner>
- Berg, B. A. (2014) *Introduksjon til menneskevitenskapene*. Universitetsforlaget.
- Christoffersen, S. A. (2011). *Profesjonsetikk – om etiske perspektiver i arbeidet med mennesker*. Universitetsforlaget.
- Denzin, N. K & Lincoln, Y. S. (2005). *Handbook of Qualitative Research*. Sage. Thousand
- Eide, S. B & Skorstad, B. (2005). *Etikk – utfordring til ettertanke i sosialt arbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon*. Fagbokforlaget.
- FIFA (2007). *FIFA Big Count 2006: 270 million people active in football*. Hentet 6. April 2019 fra: <https://www.fifa.com/media/news/y=2007/m=5/news=fifa-big-count-2006-270-million-people-active-football-529882.html>
- Gobo, G. (2007) *Sampling, Representatives and Generalizability*. I: Seale, C. et al., red. *Qualitative research practice*. S. 405-427. Sage. London.
- Giulianotti, R & Robertson, R. (2004). *The globalization of football: a study in the globalization of the "serious life"*. *The British Journal of Sociology*, 55, 545-568.
- Hagen, M. (2. Januar 2019): Hentet 5. Mars fra: <https://www.dagbladet.no/sport/oyeblikket-som-gjorde-solskjaer-til-helt-hos-united-supporterne---jeg-ble-helt-stum/70616599>
- Hansson, K. (2006). *Etiske utmaningar i hälso- och sjukvården*. Narayana Press 2006.
- International Fair Play Committee. (u. å.). *What is Fair Play?* Hentet 5. Mars 2019 fra: <http://www.fairplayinternational.org/what-is-fair-play->

International Fair Play Committee. (u. å.). *History of Fair Play*: Hentet 5. Mars 2019 fra: <http://www.fairplayinternational.org/history-of-fair-play>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag.

Loland, S. (2002). *Fair play in sport: a moral norm system*. London. Routledge.

Loland, S. (2005) *Juks et tema med variasjoner*. *Norsk filosofisk tidsskrift 01/2005 (Volum 40)*.

McIntosh, P. (1980). *Fair Play: Ethics in Sport and Education*. London: Heinemann.

NESH. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteer.

Norges Fotballforbund. (2013). *Innføring av etiske retningslinjer for fotballspillere*. Hentet 4. April 2019 fra: <https://www.fotball.no/globalassets/krets/finnmark/handboka-2018/3.3-etiske-retningslinjer-for-spillere.pdf>

Norges Fotballforbund. (2016). *Fair Play*. Hentet 4. April 2019 fra: <https://www.fotball.no/fotballens-verdier/fair-play/2016/fair-play/>

Norges Fotballforbund. (2019) *Retningslinjer – beskytte spillet. Regel 12 hands*. Hentet 10. Mai 2019 fra: <https://www.fotball.no/globalassets/dommer/dommerinstruksjon/hands.pdf>

Norges Fotballtrenerforening. (2017). *Handlingsplan for 2017-2019*. Hentet 10. Mars fra: <https://www.fotballtreneren.no/om/handlingsplan>

Norges Fotballtrenerforening. (2017). *Etikk, fair play og forventet oppførsel for fotballtrenere*. Hentet 7. Mars 2019 fra: <https://issuu.com/dmtalvdal/docs/fotballtreneren0217maistor/90>

Nyeng, F. (1999). *Etiske teorier – en systematisk fremstilling av syv etiske teoriretninger*. Fagbokforlaget.

Postholm, M. B & Jacobsen, D. I. (2016) *Læreren med forskerblick*. Cappelen Damm Akademisk.

Schjei, R. (2018). *Mennesket i trenerrollen*. Hentet. 3. Mars 2019 fra:

<https://www.fotballtreneren.no/fagartikler/trenerutvikling/mennesket-i-trenerollen>

Silverman, D. (2011). *Interpreting Qualitative Data. A Guide to the Principles of Qualitative Research*. Sage.

Sævig, C & Pamer, A. (2013). *Odd burde skru ned fair play skiltene*. Hentet 6. Mars 2019 fra:

<https://www.aftenposten.no/sport/fotball/i/Wb6Bkr/ndash-odd-burde-skru-ned-fair-play-skiltene>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*.

Fagbokforlaget.

Ødegård, L. T. (2012). *Umoralsk? Nei, søren ta. Det er fotball!* (Mastergradsavhandling,

Norges idrettshøgskole). Hentet 5. April 2019 fra: [https://nih.brage.unit.no/nih-](https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/bitstream/handle/11250/171748/%c3%98deg%c3%a5rd_v2012.pdf?sequence=1&isAll)

[xmlui/bitstream/handle/11250/171748/%c3%98deg%c3%a5rd_v2012.pdf?sequence=1&isAll](https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/bitstream/handle/11250/171748/%c3%98deg%c3%a5rd_v2012.pdf?sequence=1&isAll)
[owed=y](https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/bitstream/handle/11250/171748/%c3%98deg%c3%a5rd_v2012.pdf?sequence=1&isAll)

Vedlegg

Intervjuguide for spillere

1. Hva legger du i ordene etikk og moral?
2. Hva er ditt generelle inntrykk av dine treneres etiske praksis?
3. Hvordan har du opplevd dine treneres menneskebehandling av sine spillere?
4. Hvordan oppfatter du dine treneres tanker om profesjonelle feil? Aksepterer de slike handlinger om det gir laget gevinst?
5. Hvordan oppfatter du dine treneres tanker om filming? Aksepterer de slike handlinger om det gir laget mer gevinst?
6. Hvordan oppfatter du dine tidligere treneres tanker om tilsiktet hands? Aksepterer de slike handlinger om det gir laget mer gevinst?
7. Hvordan opplever du tidligere trenere i forhold til å ”pushe” spillere til å spille med skader? Hvordan opplevde du situasjonen?
8. Har du noen erfaringer å vise til som kan belyse tidligere treneres holdninger til Luis Suarez tilsiktete hands?
9. Har du noen erfaringer å vise til som kan belyse dine treneres holdninger Solskjærs profesjonelle feil mot Newcastle?

Intervjuguide for trenere

1. Hvordan vil du beskrive deg selv som trener?
2. Hva legger du i ordene etikk og moral?
3. Er du opptatt av etikk og moral i din trener praksis?
4. Finnes det typer av regelbrudd som du ser på som akseptabelt fra dine spillere? Hvorfor?
5. Hvilke typer av regelbrudd ser du på som uakseptable? Hvorfor?
6. Hva tenker du om filming? Hvorfor?
7. Hvordan ville du ha reagert om en spiller på laget ditt åpenlyst forsøker å filme?
8. Hva tenker du om profesjonell feil? Hvorfor?
9. Hva tenker du om tilsiktet hands? Hvorfor?

Etiske dilemmaer

10. Luis Suarez redder et opplagt mål tilsiktet med hånden på streken. Dette skjer i ekstraomgangene i kvartfinalen av VM mellom Uruguay og Ghana, på stillingen 1-1. Suarez blir utvist, men Ghana bommer på straffesparket og Uruguay vinner kampen.
Hva tenker du om denne hendelsen og hvorfor?
11. En sentral spiller på laget sliter med en skade før en avgjørende kamp. Det er en stor risiko for at spilleren kan forverre skaden hvis han spiller kampen, men det er ikke så lenge igjen av sesongen. Det er opp til deg å bestemme om han skal spille eller ikke.
Hva gjør du og hvorfor?
12. Ole Gunnar Solskjær takler bevisst som bakerste mann for å hindre en opplagt målsjanse i en kamp mellom Manchester United og Newcastle. Dette skjer på stillingen 1-1 og det er kun få minutter igjen av kampen. Solskjær får direkte rødt kort for taklingen, men resultatet forblir uendret.
Hva tenker du om denne hendelsen og hvorfor?

Vil du delta i forskningsprosjektet mitt?

”Etikk i fotball”?

Forskningsspørsmål:

1. Hvordan tenker fotballtrenere om etiske dilemmaer i fotball?
2. Hvordan tenker fotballspillere om tidligere fotballtreneres behandling av spillere ?

Formålet

- *Formålet med prosjektet mitt er å få et innblikk i hvordan fotballtrenere tenker om etiske dilemmaer i fotball. Det ønskes også å se hvordan fotballspillere tenker om tidligere trenere holdninger til regelbrudd og behandling av spillere.*
- *Forskningsprosjektet er en masteroppgave.*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

- *Universitet i Agder under institutt for religion/filosofi og historie er ansvarlig for prosjektet.*

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

- *Jeg ønsker å intervju fotballtrenere og fotballspillere om hvordan de tenker om etiske dilemmaer i fotball. Jeg har funnet det naturlig å intervju deg, fordi jeg mener at du har et godt grunnlag for å gi svar på min problemstilling.*
- *Det er totalt 8 personer som får denne forespørselen. 4 spillere og 4 trenere. Det skal være spillere og trenere fra de tre øverste divisjonene i Norsk fotball.*

Hva innebærer det for deg å delta?

- *Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar på en samtale hvor du vil få en rekke spørsmål. Det tar deg ca. 25-30 minutter.*
- **For fotballtreneren** *retter spørsmålene seg mot regelbrudd og behandling av spillere i fotball. Her blir du utfordret generelle spørsmål og konkrete hendelser. Her ønskes det at du sier noe om hva du tenker om hendelsen og hvorfor.*
- **For fotballspilleren** *retter spørsmålene seg til hvordan du har opplevd tidligere trenere i forhold til holdninger om regelbrudd og behandling av spillere.*
- *Jeg ønsker å gjøre et lydopptak av samtalen, noe som vil gjøre det lettere for meg å samle inn og sortere all informasjon som kommer frem av intervjuet. Dette må selvsagt godkjennes av informanten på forhånd.*

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Det vil kun være meg og veileder som har tilgang på opplysninger som kommer frem av intervjuet.*
- *Det vil ikke bli lagret personopplysninger om deg, da dette ikke anses som relevant. I transkriberingen av intervjuene blir informantene omtalt som trener 1, spiller 1 osv. Personopplysninger spørres ikke om i intervjuene.*
- *Deltakerne skal ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. Informasjonen som kommer frem av intervjuene vil bli nøye vurdert om de skal brukes eller ikke. Deltakerne vil også få mulighet til å se transkribering av intervjuet og hva som faktisk brukes i en publikasjon før den publiseres. Her må det godkjennes av alle deltakerne at det er greit at informasjonen som kommer frem benyttes.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

- *Lyddopptakene og informasjonen som har kommet frem av intervjuene vil slettes med en gang prosjektet er ferdig.*

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitet i Agder
- Forsker: Tobias Johansen Henanger, tlf 91809281, E-post: tobias.henanger@gmail.com
- Veileder: Paul Leer Salvesen, tlf +47 911 86 463, E-post paul.leer-salvesen@uia.no
- Vårt personvernombud: Ina Danielsen, tlf +47 452 54 401, E-post: ina.danielsen@uia.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*etikk i fotball*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i [*intervju*]

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. [*oppgi tidspunkt*]

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

